

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta tělesné výchovy a sportu

Využívání sportovních her v hodinách tělesné výchovy
na 2. stupni základních škol

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Vladimír Süss, PhD.

Zpracoval:
Bc. Vladimír Máca

duben 2009

Abstrakt

Název práce: Využívání sportovních her v hodinách tělesné výchovy na 2. stupni základních škol

Anglický název: The using of sport games in Physical Education lessons at elementary schools (grades 5 – 9)

Cíle práce:

- zkoumat, jaký význam kladou učitelé tělesné výchovy sportovním hrám v hodinách tělesné výchovy
- zkoumat, zda po zavedení nového vzdělávacího programu předpokládají učitelé tělesné výchovy změnu ve výuce tělesné výchovy
- zjistit, zda učitelé základních škol plánují po zavedení vzdělávacího programu rozšíření hodinové dotace tělesné výchovy
- zjistit, jaké je materiální zabezpečení pro výuku tělesné výchovy na základních školách v Jihočeském kraji
- zjistit postoj žáků 2. stupně základních škol k tělesné výchově a konkrétně ke sportovním hrám
- potvrzení nebo vyvrácení dané hypotézy

Metody:

Dotazníkové šetření na základě ankety pro učitele tělesné výchovy a žáky 2. stupně základních škol

Výsledky:

- učitelé preferují sportovní hry před jinými činnostmi v hodinách tělesné výchovy
- většina učitelů nepředpokládá zásadní změnu ve výuce tělesné výchovy
- základní školy nevyužily možnosti rozšíření hodinové dotace tělesné výchovy
- materiální zabezpečení výuky sportovních her je v Jihočeském kraji na dobré úrovni
- sportovní hry patří u žáků 2. stupně základních škol Jihočeského kraje k nejoblíbenějším činnostem v hodinách tělesné výchovy
- rámcový vzdělávací program by mohl přinést určité změny do výuky sportovních her

Klíčová slova: Rámcový vzdělávací program, Školní vzdělávací program, základní vzdělávání, tělesná výchova, sportovní hry, dotazník, výzkum

Touto cestou bych chtěl poděkovat PhDr. Vladimíru Süssovi, PhD. za odborné vedení práce, za praktické rady a za možnost využít jeho zkušeností v této problematice. Dále děkuji za dobrou spolupráci všem základním školám a jejich učitelům za pomoc v mém projektu. Bez spolupráce výše jmenovaných by tato práce nevznikla.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Využívání sportovních her v hodinách tělesné výchovy na 2. stupni základních škol, vypracoval samostatně na základě literatury uvedené v seznamu bibliografické citace.

Bc. Vladimír Máca

Svoluji k zapůjčení své diplomové práce ke studijním účelům.

Prosím, aby byla vedena přesná evidence vypůjčovatelů, kteří musejí pramen převzaté literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení: Číslo obč. průkazu: Datum vypůjčení: Poznámka:

Osnova:

1. Teoretická část.....	- 7 -
1.1 Úvod.....	- 7 -
1.2 Školský systém.....	- 8 -
1.2.1 Vzdělávací systémy v některých zemích EU	- 8 -
1.2.2 Historické kořeny českého vzdělávání.....	- 9 -
1.3 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice	- 11 -
1.3.1 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání	- 11 -
1.3.2 Co RVP ZV obsahuje.....	- 12 -
1.3.3 Pojetí kompetence	- 13 -
1.4 Školní tělesná výchova.....	- 14 -
1.4.1 Historický vývoj tělesné výchovy	- 14 -
1.4.2 Zavedení tělesné výchovy ve střední Evropě.....	- 15 -
1.4.3 Tělesná výchova v moderním pojetí ŠVP.....	- 15 -
1.4.4 Oblíbenost tělesné výchovy u žáků	- 16 -
1.5 Pojem hra.....	- 17 -
1.6 Sportovní hry.....	- 17 -
1.6.1 Třídění sportovních her	- 17 -
1.6.2 Postavení sportovních her mezi ostatními sportovními odvětvími	- 18 -
2. Cíl a úkoly výzkumu	- 20 -
3. Výzkumné otázky a hypotézy	- 20 -
3.1 Výzkumné otázky.....	- 20 -
3.2 Hypotézy	- 20 -
3.3 Zdůvodnění hypotéz.....	- 20 -
4. Metodologie	- 21 -
4.1 Sledovaný soubor.....	- 21 -
4.2 Výzkumné metody a postup řešení	- 21 -
4.2.1 Metoda dotazníková.....	- 21 -
4.2.2 Dotazníkový výzkum pro učitele tělesné výchovy	- 22 -
4.2.3 Anketa pro žáky 2. stupně základních škol.....	- 22 -
4.3 Organizace výzkumu.....	- 22 -
5. Výsledky výzkumu.....	- 24 -
5.1 Vyhodnocení dotazníků pro učitele.....	- 24 -
5.3 Vyhodnocení dotazníků pro žáky.....	- 33 -
6. Analýza dat.....	- 39 -
6.1 Analýza dotazníku pro učitele.....	- 39 -
6.1.1 Charakteristika školy.....	- 39 -
6.1.2 Materiální zabezpečení škol.....	- 39 -
6.1.3 Role tělesné výchovy a sportovních her na základních školách	- 40 -
6.1.4 Postoj učitelů tělesné výchovy ke sportovním hrám a k ŠVP.....	- 41 -
6.2 Analýza dotazníku pro žáky	- 42 -
6.2.1 Organizační zabezpečení tělesné výchovy na základních školách.....	- 42 -
6.2.2 Role žáka v hodinách tělesné výchovy	- 42 -
6.2.3 Vyučování sportovních her v tělesné výchově.....	- 43 -
6.2.4 Hodnocení výsledků vzdělávání v tělesné výchově.....	- 43 -
7. Diskuse, interpretace dat a závěry výzkumu	- 45 -
7.1 Jaký význam kladou učitelé sportovním hrám v hodinách tělesné výchovy?.....	- 45 -
7.2 Předpokládají učitelé tělesné výchovy změnu ve výuce tělesné výchovy po zavedení nového vzdělávacího programu?.....	- 45 -

7.3 Jaké je materiální zabezpečení pro výuku tělesné výchovy na základních školách v Jihočeském kraji?	- 45 -
7.4 Jaký je tedy postoj žáků 2. stupně základních škol k tělesné výchově a konkrétně ke sportovním hrám?.....	- 46 -
7.5 Rozsáhlejší výuka sportovních her v hodinách tělesné výchovy – přijetí či zamítnutí hypotézy	- 46 -
8. Závěr.....	- 47 -
Použitá literatura	- 48 -
Seznam příloh.....	- 50 -

1. Teoretická část

1.1 Úvod

Téma mojí diplomové práce „Využívání sportovních her v hodinách tělesné výchovy na 2. stupni základních škol“ jsem si vybral v roce 2007 prostřednictvím nabídky katedry sportovních her. Při jejím výběru mě zaujala právě problematika sportovních her v hodinách tělesné výchovy, spojená s tvorbou nového školského vzdělávacího programu. Jakožto učitel tělesné výchovy na základní škole mě zajímalo, jak se k této problematice staví ostatní vyučující a také jednotliví žáci, kterých by se tato změna měla dotýkat nejvíce.

Žijeme v době prudkých a obtížně předvídatelných společenských změn, které se netýkají jen naší země. Vedle nenápadných, ale pronikavých změn podmínek každodenního života – technických, politických, společenských i lidských – jsou tu velké procesy evropské i globální, jež nutně ovlivňují postavení i poslání vzdělávacích soustav, výchovy a veškerého učení se vzdělávacím záměrem. Úroveň vzdělání, kvalita i výkonnost vzdělávacího systému a především míra toho, jak společnost dokáže využít tvůrčího potenciálu všech svých členů, se staly rozhodujícím činitelem dalšího vývoje společnosti. Na základě těchto poznatků prochází naše školství postupně v těchto letech obrovskou proměnou. Příčinou této proměny je rámcový vzdělávací program a s ním spojená tvorba školních vzdělávacích programů, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Tato proměna se tak samozřejmě dotýká i spousty učitelů tělesné výchovy na jednotlivých základních školách a tedy i mě, jako učitele tělesné výchovy na 1. ZŠ Soběslav. Tělesná výchova jako součást komplexního vzdělávání žáků v problematice zdraví směřuje na jedné straně k poznání vlastních pohybových možností a zájmů, na druhé straně k poznávání účinků konkrétních pohybových činností na tělesnou zdatnost a duševní pohodu. Předpokladem pro osvojení pohybových dovedností je v základním vzdělávání žákův prožitek z pohybu a z komunikace při pohybu. Mezi činnosti, ovlivňující úroveň pohybových dovedností a zajišťující žádoucí prožitek z pohybu a z komunikace při pohybu, patří také sportovní hry.

V současném pojetí tělesné výchovy na základních školách je patrné, že i přes širokou škálu sportovních her, jejichž počet a vývoj během spousty let daleko překračuje hranici sta, je jen malý zlomek z nich zařazován do jednotlivých učebních osnov tělesné výchovy. Mým záměrem je ukázat, že s tvorbou nových školních vzdělávacích programů a tím spojené volnosti při tvorbě učebních osnov, vznikne pro učitele možnost zařazení větší škály sportovních her do jednotlivých učebních osnov.

1.2 Školský systém

Školský systém se musí přizpůsobovat proměnám a potřebám společnosti. Jednou z nutných podmínek zvyšování kvality a efektivnosti školního vzdělávání je proměna kurikula v závislosti na požadavcích společnosti. V rámci evropského integračního procesu je zde též požadavek usouvztažnění výsledků vzdělávání s konceptem odpovědného a aktivního občana Evropské unie, který bude mobilní, jazykově zdatný a flexibilní k nově vzniklým situacím. Mezi hlavní cíle v realizaci cílů patří vedle např. podpory mobility a jazykového vzdělávání také podpora inovací ve výuce a aplikace aktivních metod učení (Walterová, 2001).

1.2.1 Vzdělávací systémy v některých zemích EU

Většina zemí EU mění své vzdělávací systémy a to na základě doporučení a trendů v ostatních zemích EU. Tyto reformy jsou ovlivněny tradicemi jednotlivých zemí a tím, jak jednotlivé země měnily a reformovaly své systémy v minulosti. Nejbouřlivější změny nastaly v postkomunistických zemích, Španělsku a Portugalsku. V těchto zemích se změny v systémech dají považovat za zásadní a v základech věrně kopírují doporučení EU. Jiná situace je v Británii a Nizozemí.

Velká Británie

Británie má tradici velké autonomie jednotlivých škol. Ředitelé těchto škol mají velké pravomoci a rozhodují o směřování školy. Mají velkou finanční nezávislost, tradičně existují rady škol. Část škol (střední) je financována prostřednictvím agentur. Stát reguluje školy kromě obdoby našich školských úřadů (součást samosprávy), především inspekcí a poradenskou sítí nezávislých poradců. Důležitým nástrojem je sebehodnocení škol. Nezávislé poradce si najímá také inspekce pro inspekční činnost. Stát také kontroluje plány rozvoje školy, které definují cíle zlepšování kvality školy. Ty nejsou definovány legislativně.

Nizozemí

Nizozemí reguluje svůj vzdělávací systém podobně jako Velká Británie. Specificky je v Nizozemí velký podíl církevních, alternativních a soukromých škol. Výuka je charakterizovaná pestrostí a inovačními metodami. Značná zodpovědnost je vyvážena podporou škol a učitelů. Důraz se klade na zodpovědnost všech účastníků vzdělávacího procesu a to také žáků, do vzdělávání aktivně zasahují rodiče. Reforma přetíženého kurikula směřuje k zjednodušení a zakomponování prvků výuky žáků doma.

Obě země mají veřejnosti přístupné dokumenty škol a transparentní veřejně přístupné financování. Kvalitní inspekci a systém podpory učitelů a škol. Vznikají také odborné školy s kombinovaným profilem (všeobecný s odborností).

Dánsko, Finsko, Švédsko

Dánsko, Finsko a Švédsko postavily své vzdělávací politiky do středu společenských debat. V těchto zemích (především pak ve Finsku) se podařilo zvýšit podíl vysokoškoláků v populaci a to nejen investicemi státu, ale také vytvořením prostupného vzdělávacího systému, ve kterém je populace co nejdéle doba vyučována ve všeobecném vzdělávacím cyklu.

Dánská legislativa je formulována velmi obecně a tak nebrzdí dynamiku změn a povedlo se otevřít školy mimoškolním aktivitám a vlivům. Škola se tak stala místem života komunity a komunita s rodiči má možnost soustavu ovlivňovat.

Německo, Rakousko

Německo a Rakousko se po zveřejnění špatných výsledků dětí v mezinárodním výzkumu PISA na konci devadesátých let rozhodly své systémy změnit. Po veřejné diskuzi zahájily práci na vzdělávacích standardech, které rámcově definují úroveň vzdělání na základě konceptu kompetencí. Obě země zápasí s konzervativním vzdělávacím systémem, který je vysoce selektivní a to především na základě sociálního původu. Německo také zápasí s roztržitostí svých systémů (jedná se o federativní stát, každá země má vlastní vzdělávací systém). Rakousko vytváří standardy jako vodítko pro učitele a školu. Napomáhá škole v sebehodnocení a kontrole své práce. Standardy jsou znázorňovány v příkladových úlohách. Ty objasňují, jak prakticky naplnit standardy. Plnění standardů je kontrolováno prostřednictvím testů centrální institucí. Kurikulum je dvoustupňové, školy píší interní učební plány.

Polsko

Polsko se vydalo podobnou cestou jako Česká republika. Autonomie škol, zodpovědnost učitele za výsledek práce a také za směřování, kurikula na úrovni škol a stát definuje programové základy, změna kvalifikací učitelů, odklon od encyklopedismu, integrované předmětové celky (Zeman, 2006).

1.2.2 Historické kořeny českého vzdělávání

S příchodem křesťanství (Konstantin a Metoděj) v 9. stol. se šířilo vzdělání v tzv. katechumenických školách, kde vyučoval kněz a připravoval ke křtu, první na Velké Moravě později v Čechách. Tyto školy byly provozovány při kostelech.

První školy na počátku existence českého státu (10. stol.) byly školy církevní:

- klášterní
- katedrální
- farní

K nim ve 13. stol. přibyly školy městske = partikulární, které zřizovaly a financovaly města. Tyto školy byly přípravkou pro městske úředníky. Vyučoval zde klérus, později absolventi nižších univerzitních fakult. Tyto školy světské, poskytovaly jen částečné vzdělání: číst, psát, základy latiny, filosofie. Měly pouze tři třídy. V letech 1348 - 1620 došlo k největšímu rozvoji školství, ale také i k úpadku. Od 15. století byl významný rozvoj církevních škol:

- v letech 1500 - 1620 rozvoj školství, které buduje **Jednota bratrská**.
- v letech 1621-1773 rozvoj **katolických, jezuitských, benediktýnských a piaristických**, ty navštěvovaly děti vyšších stavů určené pro církevní a světské úřady.

První základní školy byly tedy zřizovány církví již v průběhu 11. století. Povinnou docházku do základních škol v Česku ustanovila Marie Terezie v roce 1774. Tereziánská reforma změnila zásadně české školství v poslední třetině 18. století. Reforma měla dva aspekty. Za prvé, školních věcí se ujal stát a za druhé byla zavedena všeobecná vzdělávací povinnost pro děti poddaných. Povinná docházka byla tehdy šestiletá, s výjimkou pro letní období, kdy děti na vesnici pomáhaly při polních pracích, a proto se nemusely školní docházky zúčastňovat. Po roce 1818 byla povinná školní docházka ustanovená devítiletá a základní školy byly rozděleny na dva stupně. Základní škola se tehdy nazývala základní devítiletá škola. Devátá třída byla zrušena v 70. letech 20. století, čímž došlo ke zkrácení základní školy na 8 ročníků. Povinná školní docházka byla ovšem prodloužena na 10 let, tedy každý absolvent základní školy musel pokračovat ve studiu na gymnáziu, středním odborném učilišti nebo střední odborné škole. V roce 1990 byla povinná desetiletá školní docházka opět zkrácena na 9 let a postupně byla na základních školách zavedena zpět devátá třída, nejprve jako nepovinná, od roku 1996 (výjimečně až 1997) pak jako povinná. Poslední reforma byla odstartována koncem 20. století vydáním Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice.

1.3 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice vznikl na základě *usnesení vlády České republiky č. 277* ze dne 7. dubna 1999, která v něm – v návaznosti na programové prohlášení z července 1998 – schválila hlavní cíle vzdělávací politiky. Přijaté cíle se staly východiskem „*Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice*“ zveřejněné Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy dne 13. května 1999. (Bílá kniha, 2001)

Hlavní cíle vzdělávací politiky:

- rozvoj lidské individuality
- zprostředkování historicky vzniklé kultury společnosti
- posilování soudržnosti společnosti
- podpora demokracie a občanské společnosti
- výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě v evropské i globalizující se společnosti
- zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky a prosperity společnosti
- zvyšování zaměstnavatelnosti
- výchova k ochraně životního prostředí ve smyslu zajištění udržitelného rozvoje společnosti

1.3.1 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v Zákoně o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní (Jeřábek, 2004).

Státní úroveň – Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (RVP).

Školní úroveň – Školní vzdělávací programy (ŠVP).

RVP ZV je komplexní pedagogický dokument, který by měl v budoucnu (předpokládá se od školního roku 2007/2008) ovlivňovat a usměrňovat vzdělávání na všech typech škol, které poskytují základní vzdělávání. RVP ZV je významnou součástí nově vznikajících kurikulárních dokumentů. Ve svých cílech, vzdělávacím obsahu, očekávaných kompetencích

a dalších pokynech pro organizaci a realizaci vzdělávání navazuje na Rámcový program pro předškolní vzdělávání a současně je východiskem pro tvorbu Rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání. Tím, že RVP ZV vymeze obsah vzdělávání a očekávané kompetence, převezme funkci dosavadního standardu základního vzdělávání. Při tvorbě RVP ZV byly využity zkušenosti ze zahraničních dokumentů obdobného charakteru i našich současných dokumentů (vzdělávacích programů pro základní vzdělávání).

1.3.2 Co RVP ZV obsahuje

Základní vzdělávání

- charakteristika vzdělávacího oboru, organizační podmínky pro základní vzdělávání, způsob a podmínky jeho ukončování.

Pojetí a cíle základního vzdělávání

- základní vzdělávání je jedinou etapou vzdělávání, kterou povinně absolvuje celá populace žáků ve dvou obsahově, organizačně a didakticky navazujících stupních vzdělání (1. a 2. stupeň). V základním vzdělávání se proto usiluje o rozvoj 9 cílových priorit základního vzdělávání s předpoklady pro jejich naplňování (čemu se má žák naučit, k čemu má být veden, aby dosáhl stěžejních cílů)

Klíčové kompetence

- obecné kompetence, tj. přehled základních způsobilostí (znalostí, dovedností, postojů, způsobů jednání atd.), které by měli žáci získat v průběhu základního vzdělávání při naplňování obecných cílů

Vzdělávací oblasti

- charakteristiky 9 vzdělávacích oblastí, které pokrývají celé základní vzdělávání, jejich význam v základním vzdělávání, možné členění vzdělávacích oblastí na obory a vzdělávací cíle na úrovni oblastí (oborů)
- vzdělávací obor tělesná výchova je spolu s výchovou ke zdraví zařazen do vzdělávací oblasti člověk a zdraví

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných

- charakteristika možností využití RVP ZV při vzdělávání žáků se zdravotním postižením a sociálním znevýhodněním i při vzdělávání mimořádně nadaných žáků

Rámcový učební plán základního vzdělávání

- návrh učebního plánu stanovujícího minimální dotace pro jednotlivé vzdělávací oblasti a další (disponibilní) hodiny, kterých školy využijí podle potřeb žáků, svých konkrétních vzdělávacích záměrů a podmínek škol

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

- určuje podmínky prospěšné pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením (tělesným, zrakovým, sluchovým, mentálním, autismem, vadami řeči, souběžným postižením více vadami a vývojovými poruchami učení nebo chování)

Vzdělávání žáků mimořádně nadaných

- zařazení této problematiky je důležité pro své specifické vzdělávací potřeby

Základní materiální, personální, hygienické a organizační podmínky pro realizaci RVP ZV

- rámcový přehled podmínek, které by měly být postupně naplňovány, aby bylo možné realizovat RVP ZV na požadované úrovni

Evaluace základního vzdělávání

- možné postupy při hodnocení základního vzdělávání z pozic žáka i celé školy

Zásady pro zpracování školního vzdělávacího programu

- kroky, které jsou předepsané nebo doporučené při tvorbě školního vzdělávacího programu a při jeho implementaci do vyučovací praxe a života školy

Průřezová témata

- přehled prozatímních fakultativních témat vzdělávání, která funkčně doplňují a rozšiřují základní vzdělávací oblasti

1.3.3 Pojetí kompetence

Termín kompetence nabývá v současné době nových významů, a to ve smyslu shrnujícího, nadřazeného označení určitého komplexu jevů. V obecném povědomí, jak uvádějí slovníky a encyklopedie, se kompetencí rozumí rozsah osobnosti nebo činnosti, pravomoc, souhrn oprávnění a povinností určitého orgánu nebo organizace, funkční nebo služební pravomoc. Ve speciálním významu se termín uplatňuje např. v jazykovědě, v genetice, v právu a nejnověji též v pedagogice – zde se však nedosáhlo jednotného pojetí (Průcha, 2004).

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence, které představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot

důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové kompetence považovány:

kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní

1.4 Školní tělesná výchova

Školní tělesná výchova patří k nejrozšířenějším formám organizované tělovýchovné a sportovní činnosti. Bez nadsázky lze říct, že pro mnoho lidí je školní tělocvik prvním a dominantním setkáním se záměrnou pohybovou činností. Téměř 130 let je již součástí výchovy a vzdělání na školách v českých zemích.

Robert E. Gensemer uvádí, že tělesná výchova spočívá v souhrnu všech tělesných, psychických a sociálních efektů, které nastávají vlivem záměrné pohybové aktivity v organismu jedince.

1.4.1 Historický vývoj tělesné výchovy

Z historického vývoje tělesné výchovy je zřejmé, že cesta od intuitivního, někdy i drilového pojetí tělesných cvičení, subjektivně i objektivně vyjádřenému sebepojetí osobnosti v pohybové činnosti a s přiměřenou individuální výkonností, byla neobyčejně složitá. První zemí, která zavedla tělesnou výchovu jako povinný předmět do státních škol bylo v r. 1814 Dánsko. Na vývoj školní tělesné výchovy působily zejména vlivy a podněty:

1. z tělovýchovných směrů (Jahn, Eiselen, Lingové, Arnold, Hébert, Lesgaft, Tyrš aj.)
2. významných pedagogů (Vives, Komenský, Locke, Rousseau, Pestalozzi)
3. z poznatků o zákonitostech fylogeneze a ontogeneze člověka
4. z kritické reflexe změn v pohybovém režimu člověka v průběhu technologického rozvoje
5. z politického a sociálního vývoje společnosti v jednotlivých zemích
6. ze specifických národních rysů, kulturních a etnografických tradic
7. z empirických a vědeckých poznatků (Rychecký, 1998).

1.4.2 Zavedení tělesné výchovy ve střední Evropě

Největší zásluhy o zavádění tělesné výchovy do škol ve střední Evropě měl Adolf Spiess (1810 - 1858). Zavedl systém prostných a pořadových, které vypracoval do nejmenších podrobností (formalismus a drilová metoda). Žáci cvičili na povel a v taktu. Pokud se cvičilo na nářadí, cvičilo se podobně na několika nářadích současně.

Po návratu ze Švýcarska zaváděl postupně tělesnou výchovu do škol v řadě německých států (např. r. 1842 v Prusku). Vypracoval první osnovy, které pak byly postupně upravovány (např. A. Maulem), ale ve své podstatě se podle nich v řadě zemí cvičilo prakticky až do I. světové války. Své názory shrnul zvláště ve svých dvou základních dílech: ve čtyřsvazkovém *Die Lehre der Turnkunst* (Nauka o umění tělocvičném, 1840 - 1846) a ve dvousvazkové příručce pro učitele *Das Turnbuch für Schulen* (Tělocvičná kniha pro školy, 1847 a 1850).

Prosadit však tělesnou výchovu jako povinný předmět v Prusku a v dalších německých zemích již nebylo tak snadné. Záměry vlád narážely často na odpor tam, kde bychom ho snad nečekali - u učitelů. Většina z nich byla totiž vychována v duchu tzv. herbartismu, tj. pedagogické teorie Johanna Friedricha Herbart (1776 - 1841), jenž tělesnou výchovu nepovažoval vůbec za součást pedagogiky, pouze za prostředek k utužení kázně a zvládnutí dětí. V důsledku toho řada učitelů odmítala zařadit tělesnou výchovu jako povinný a rovnocenný předmět do škol a vyčlenit jí příslušné hodiny na úkor některého jiného předmětu. Prakticky se to v Prusku podařilo až roku 1862, kdy bylo stanoveno zavést 2 hodiny týdně ve dvou různých dnech. Pochopitelně, že až odpoledne.

Nejvýznamnější reformou, která ovlivnila pojetí školní tělesné výchovy mnohých zemí střední Evropy, zejména Rakouska, Německa, Polska a částečně i ČSR, byla tzv. novorakouská metoda Karla Gaulhofera (1885 - 1941) a Margarettě Streicherové (1891-1961). Novorakouská metoda vznikla kritickým rozbořením nedostatků Spiessova systému školní tělesné výchovy.

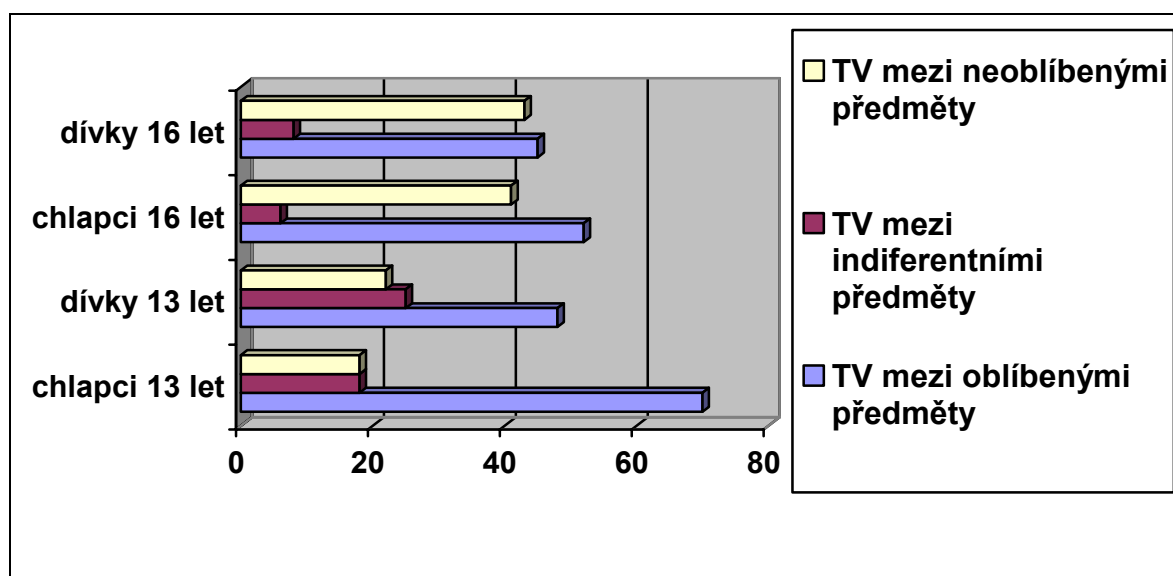
1.4.3 Tělesná výchova v moderním pojetí ŠVP

Tělesná výchova jako vzdělávací obor je v ŠVP začleněna do vzdělávací oblasti Člověk a zdraví, která přináší základní podněty pro ovlivňování zdraví, s nimiž se žáci seznamují, učí se je využívat a aplikovat ve svém životě.

Vzdělávací obor tělesná výchova jako součást komplexního vzdělávání žáků v problematice zdraví směřuje na jedné straně k poznání vlastních pohybových možností a zájmů, na druhé straně k poznávání účinků konkrétních pohybových činností na tělesnou zdatnost, duševní a sociální pohodu. Pohybové vzdělávání postupuje od spontánní pohybové činnosti žáků k činnosti řízené a výběrové, jejímž smyslem je schopnost samostatně ohodnotit úroveň své zdatnosti a řadit do denního režimu pohybové činnosti pro uspokojování vlastních pohybových potřeb i zájmů, pro optimální rozvoj zdatnosti a výkonnosti, pro regeneraci sil a kompenzaci různého zatížení, pro podporu zdraví a ochranu života. Předpokladem pro osvojování pohybových dovedností je v základním vzdělávání žákův prožitek z pohybu a komunikace při pohybu, dobře zvládnutá dovednost pak zpětně kvalitu jeho prožitku umocňuje (Jeřábek, 2004).

1.4.4 Oblíbenost tělesné výchovy u žáků

Postavení žáků ve věku 13 a 16 let (pubescence) k tělesné výchově zachycuje Rychtecký (1998) (Obr.1). Zde můžeme vidět velmi dobrý vztah mládeže k tělesné výchově a také to, jak se obliba tělesné výchovy mění v období pubescence. Pro chlapce je tělesná výchova více oblíbená než pro dívky. Totéž platí i u neoblíbenosti předmětu. Na začátku puberty je vidět větší procento těch chlapců či dívek, kteří mají tento předmět v oblíbě, než těch, u kterých je neoblíben nebo je jim lhostejný. Na konci puberty či na začátku adolescence jsou si téměř všichni dotázaní dobře vědomi toho, zda tento předmět mají nebo nemají v oblíbě.

Obr. 1. Postavení tělesné výchovy mezi vyučujícími předměty

1.5 Pojem hra

Hra je jedním ze základních projevů života. Setkáváme se s ní jak u zvířat, tak i u lidí. V lidském životě zaujímá hra významné místo. Provází člověka od ranného dětství až do pozdního stáří. U dětí je hra prostředkem poznání vnějšího světa, ale i sebe sama, svých tělesných i duševních možností. U dospívajících a dospělých lidí je hra zábavou, zdrojem pozitivů, ale současně i výrazným podnětem jejich vlastního rozvoje (Choutka, 1976). Hra je vlastně dobrovolné jednání nebo zaměstnání, jež se koná uvnitř jistých, pevně stanovených hranic času a prostoru dobrovolně přijatých, avšak bezpodmínečně závazných pravidel, jež má svůj cíl sama v sobě a jež je doprovázeno pocitem napětí a radosti a vědomím jiného bytí než je obyčejný život (Huizinga, 2000). Při hře se setkáváme s určitými charakteristickými znaky jako je motivace, dobrovolnost, prostorové a časové vymezení, pravidla a řády, otevřenost výsledku, ale také soutěživost a určitá tělesná výkonnost. Hra je trvalým průvodním znakem lidského konání. Můžeme rozeznávat hry např. stolní, karetní, slovní, matematické, lidové, sexuální, divadelní, hudební, gladiátorské a také **sportovní**.

1.6 Sportovní hry

Sportovní hry jsou vyhraněnou skupinou sportovních odvětví. Společnými znaky všech sportů jsou organizační institucionalizace soutěží a kodifikace pravidel. Z pohledu současných sportovních her jsou historicky nejzajímavější hry dvou soupeřících stran se společným předmětem. Tyto hry plnily nejen funkci zábavy, ale stávaly se rovněž prostředkem výchovy či léčby a občas sloužily i kulturním nebo náboženským účelům. Sportovní hra je tedy soutěživá činnost dvou soupeřů v jednotném prostoru a času, kteří podle instituciálně schválených pravidel usilují o prokázání vlastní převahy lepším ovládním společného předmětu (Táborský, 2004).

1.6.1 Třídění sportovních her

- jedním z kritérií třídění může být to, zda jsou hrací plochy obou soupeřů společné, nebo oddělené. Rozlišují se tak sportovní hry invazivní (např. lední hokej) a neinvazivní (např. tenis).
- jiným kritériem se může stát počet hráčů u každého ze soupeřů. Sportovní hry individuální (např. singly ve stolním tenise), párové (např. čtyřhra v tenise) a týmové (např. baseball).

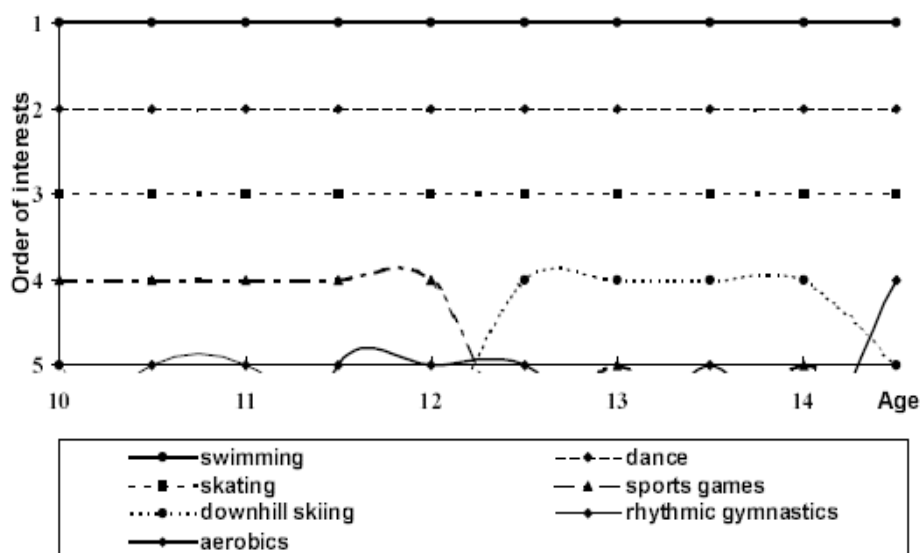
- dalším hlediskem je hlavní způsob pohybu hráčů. Přirozený pohyb bez pomocných prostředků (převážná většina sportovních her), pohyb ve vodě (podvodní hokej), využití sportovní výzbroje (lední hokej), využití živých (kůň) nebo neživých (kolo) dopravních prostředků (Táborský, 2005).

Podle jiných kritérií, jako jsou herní úkoly, způsob získávání bodů a dle způsobu jak je vymezeno utkání, lze sportovní hry dále dělit na:

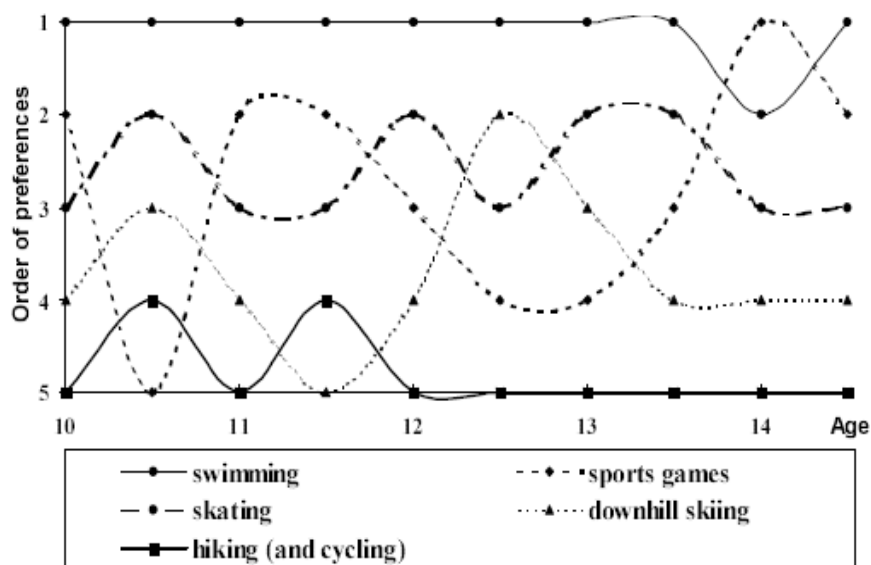
- brankové hry – např. kopaná, lední hokej
- síťové hry - např. tenis, odbíjená
- pátkovací hry – např. softball, kriket

1.6.2 Postavení sportovních her mezi ostatními sportovními odvětvími

Oblíbeností jednotlivých sportovních odvětví u dětí na základních školách se zabíral výzkum struktury sportovní orientace a zájmové preference ve sportovních činnostech (Frömel, Novosad & kol, 1997) . Zde se ukázaly jako nejoblíbenější odvětví tělesné výchovy u chlapců i děvčat ve věku 13 a 16 let právě **sportovní hry** společně s plaváním. Další a novější výzkum týkající se tohoto tématu provedli v roce 2002 Frömel, Formánková a Sallis (Obr. 2,3).

Obr. 2 - sportovní preference dívek ve věku 10 – 14 let

Obr. 3 - sportovní preference chlapců ve věku 10 – 14 let

Hlavním cílem longitudinálního výzkumu bylo analyzovat stav a vývojové trendy v sportovních preferencích deseti až čtrnáctiletých dětí a zjistit stabilitu a rozdíly ve sportovních preferencích dívek a chlapců. Do výzkumu byli vybráni žáci základních škol různých regionů s rovnoměrným zastoupením městských a vesnických škol. Celkem se longitudinálního výzkumu zúčastnilo po celou pětiletou dobu výzkumu 127 chlapců a 118 dívek. Struktura sportovních preferencí byla zjišťována standardizovaným dotazníkem. Dívky ve věku 10 až 14 let preferují plavání, tanec a bruslení (i kolečkové) a chlapci plavání, **sportovní hry** a bruslení. Celkově převažuje zájem o sportovní odvětví, která je snazší *provozovat ve volném čase*. U dívek po celé pětileté období jednoznačně převažuje zájem o esteticky a rekreačně zaměřenou pohybovou aktivitu. Tedy o takové zaměření pohybové aktivity, při které je kladen důraz na pohybový projev, cvičení s hudbou, odreagování, regeneraci apod. Méně jeví dívky zájem o typické sportovní a výkonnostní zaměření pohybové aktivity, a také o pohybovou aktivitu s vyššími nároky na samostatnost, promyšlení cvičení a tvořivost. U chlapců dominuje zájem o kondičně zaměřenou pohybovou aktivitu a dále sportovně výkonnostní charakter pohybové aktivity.

2. Cíl a úkoly výzkumu

Cílem práce bylo zkoumat, jaký význam kladou učitelé tělesné výchovy na sportovní hry ve výuce tělesné výchovy na 2. stupni základních škol a získat předběžné informace, zda učitelé tělesné výchovy předpokládají či již provedli možné změny ve svých učebních plánech s příchodem nové školské legislativy.

Úkoly práce jsou:

- seznámit se s literaturou, která se zabývá sportovními hrami a rámcovým vzdělávacím programem;
- vypracovat dotazník pro žáky a učitele 2. stupně ZŠ Jihočeského kraje;
- připravit seznam škol, které budou osloveny pomocí dotazníku;
- vyhodnotit výsledky dotazníků

3. Výzkumné otázky a hypotézy

3.1 Výzkumné otázky

- Jaká změna nastala ve výuce sportovních her, když školy, konkrétně učitelé tělesné výchovy na 2. stupni základních škol, vytvořili zcela individuálně své učební plány?
- Došlo po zavedení změn ke zvýšení hodinové dotace tělesné výchovy?
- Jaké jsou podmínky pro rozvoj sportovních her v jihočeských základních školách?
- Jaký je samotný postoj žáků k vyučovaným sportovním hrám?

3.2 Hypotézy

Nový školský vzdělávací systém pozitivně ovlivní nebo již ovlivnil výuku sportovních her.

3.3 Zdůvodnění hypotéz

Ve stávajících osnovách mají sportovní hry v poměru k jejich rozmanitosti velmi malý prostor (Jeřábek, 1998b). S příchodem nového školského systému (Jeřábek, 2005) se učitelům naskytla možnost začlenit sportovní hry do výuky v širším měřítku. Předpokládáme, že učitelé tělesné výchovy danou situaci využijí a prosadí obsáhlejší výuku sportovních her do svých učebních plánů.

4. Metodologie

4.1 Sledovaný soubor

Výzkum prakticky obsahuje dvě sledované části, které by jedna bez druhé nemohly existovat a navzájem se výrazně dlouhodobě ovlivňují. Na jedné straně jsou to učitelé tělesné výchovy na 2. stupni základních škol Jihočeského kraje, na druhé jejich žáci, docházející do 6. – 9. třídy základních škol Jihočeského kraje ve školním roce 2007/2008. V tomto roce bylo pro základní školy důležité právě zavedení nového školního vzdělávacího programu do 1. a 6. tříd. Dohromady tvoří soubor, který se svou činností podílí na ovlivňování a rozvoji pohybových schopností a dovedností mládeže, jejich volnočasových aktivitách a v podstatě i udržování zdraví. Výzkumu se účastnilo celkem 10 základních škol na území Jihočeského kraje.

4.2 Výzkumné metody a postup řešení

Pro tento výzkum byla použita metoda dotazníková. Výzkum byl proveden formou dotazníků pro žáky navštěvující ve školním roce 2007/2008 2. stupeň základních škol a učitele učící na stejné úrovni školství. Dotazníky byly respondentům rozesílány poštou, elektronickou poštou či předány osobně. Výsledky byly následně zaneseny do tabulek a grafů.

Pro výzkum jsem použil dotazník, který také použil a standardizoval Šrámek (2007) ve své diplomové práci.

Postup výzkumu:

- 1) Výběr dotazníku
- 2) Aplikace dotazníku
- 3) Zpracování a hodnocení výsledků (zanesení do tabulek a grafů)
- 4) Porovnání výsledků
- 5) Vyvození závěrů

4.2.1 Metoda dotazníková

Při této metodě se shromažďování dat zakládá na dotazování osob. Je určena pro hromadné získávání údajů a patří mezi nejfrekventovanější metody pedagogických výzkumů. Osoba, která vyplňuje dotazník, se označuje jako respondent, úkolové jednotky se nazývají

položky nebo otázky (pojem položka je širší, může zahrnovat i požadavek nebo výzvu: zaškrtni, označ) (Hendl, 2005).

V dotazníku rozlišujeme tři základní typy položek:

a) položky otevřené (nestrukturované) – dávají respondentovi vztahový rámec, ale neurčují podrobněji ani obsah ani formu jeho odpovědi. Respondent volí délku odpovědi i konkrétní informace.

b) položky uzavřené (strukturované) – jsou takové, které nabízejí respondentovi volbu mezi dvěma nebo více alternativami.

c) položky škálové – obsahují pevně stanovené alternativy, umisťují reagujícího jedince na některý bod na škále. Respondent zde neovlivňuje ani obsah ani formu odpovědi.

4.2.2 Dotazníkový výzkum pro učitele tělesné výchovy

Hlavní částí výzkumu je anketní formulář pro učitele tělesné výchovy (příloha C). Obsahuje 16 otázek s uzavřenými, popř. polouzavřenými otázkami.

4.2.3 Anketa pro žáky 2. stupně základních škol

Formulář ankety (příloha B) z jedné strany obsahuje stručné informace o výzkumu, na jaké jevy školní tělesné výchovy je zaměřen, jednoduché pokyny k vyplnění a poděkování žákovi za spolupráci. Druhá strana obsahuje samotnou anketu, která je tvořena 10 otázkami. Výsledkem by měl být přehled o struktuře hodiny tělesné výchovy z pohledu žáka, který nenásilnou formou předkládá svůj osobní názor na tělesnou výchovu ve své škole, ale zároveň i svůj postoj ke sportování. Anketa pro žáky je tedy jakousi doplňující částí ankety pro učitele, neboť vyučující zaujímá nejen při hodinách tělesné výchovy, odlišné názory a postoje k vyučovanému předmětu.

4.3 Organizace výzkumu

Výzkum proběhl na území Jihočeského kraje, tedy na poměrně velkém území. Dotazníky pro žáky i učitele byly spolu s průvodním dopisem vloženy do obálky. Pro každou školu, zahrnutou do výzkumu, obálka obsahovala:

- 80 dotazníků pro žáky rozdělené po 20 do každého ročníku (příloha B)
- 3 dotazníky pro učitele (příloha C)
- průvodní dopis s pokyny k vyplnění a způsobu návratu zpět (příloha A)

Obálky byly do škol doneseny osobně nebo poslány poštou či el. poštou. Z finančního, komunikačního hlediska a také z hlediska návratnosti dotazníku bylo prioritní obálky do škol roznášet osobně. Na každé obálce byla nálepka „K RUKÁM UČITELE TĚLESNÉ VÝCHOVY NA 2. STUPNI“.

Sběr obálek byl proveden na základě e-mailové či telefonické výzvy ze strany učitele a následného osobního vyzvednutí na sjednaném místě. Mezní termín pro výběr dotazníků byl stanoven na 30. května 2008 s možností prodloužení o jeden měsíc.

5. Výsledky výzkumu

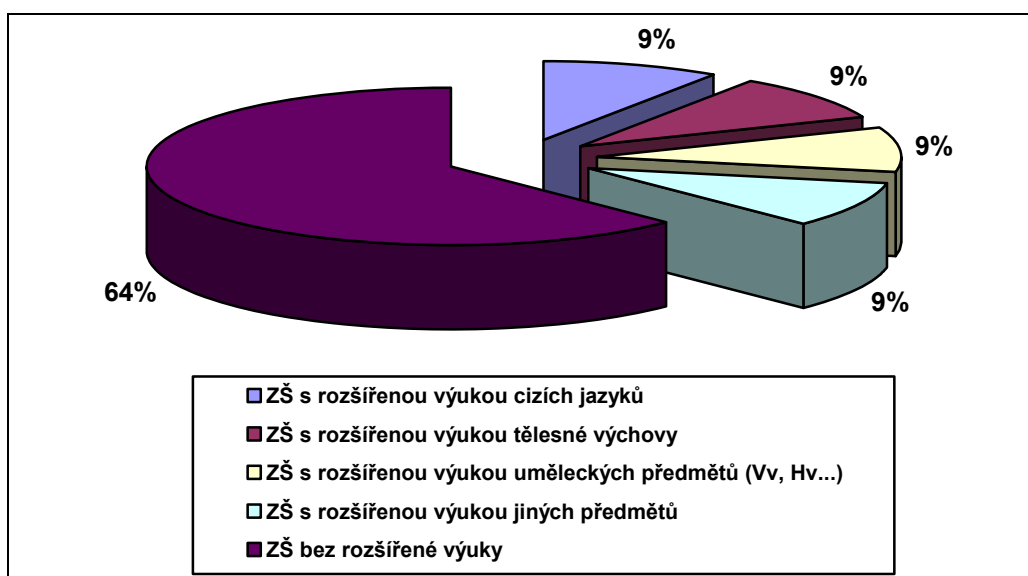
5.1 Vyhodnocení dotazníků pro učitele

Celkem bylo různými, výše uvedenými způsoby rozesláno do 10. základních škol 30 učitelských dotazníků (příloha C). Anketa obsahovala celkem 16 uzavřených nebo polouzavřených otázek, na které odpovědělo 26 učitelů tělesné výchovy základních škol, což představuje návratnost 86,6%. Všechny získané informace z dotazníků jsem pro přehlednost uspořádal do tabulek a poté jsem z nich vypracoval přehledné grafy. Zjištěná data jsem rozvedl v následné analýze.

Otázka č. 1 - Jaké je zaměření Vaší školy?

3	ZŠ s rozšířenou výukou cizích jazyků
3	ZŠ s rozšířenou výukou tělesné výchovy
3	ZŠ s rozšířenou výukou uměleckých předmětů (VV, HV...)
3	ZŠ s rozšířenou výukou jiných předmětů
20	ZŠ bez rozšířené výuky

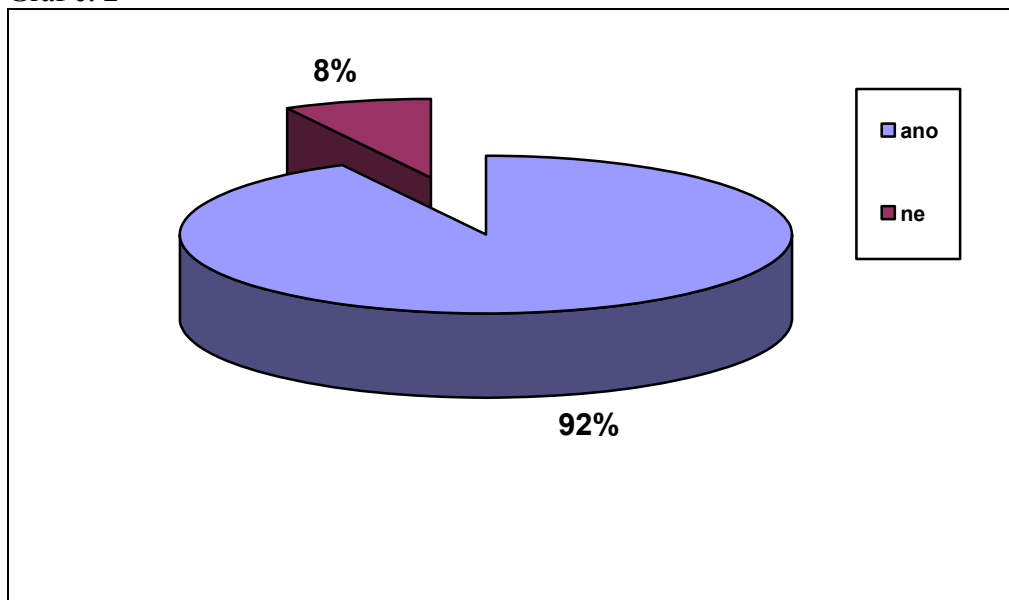
Graf č. 1

Otázka č. 2 - Nabízí Vaše škola mimoškolní sportovní aktivity v oblasti sportovních her?

24	ano
2	ne

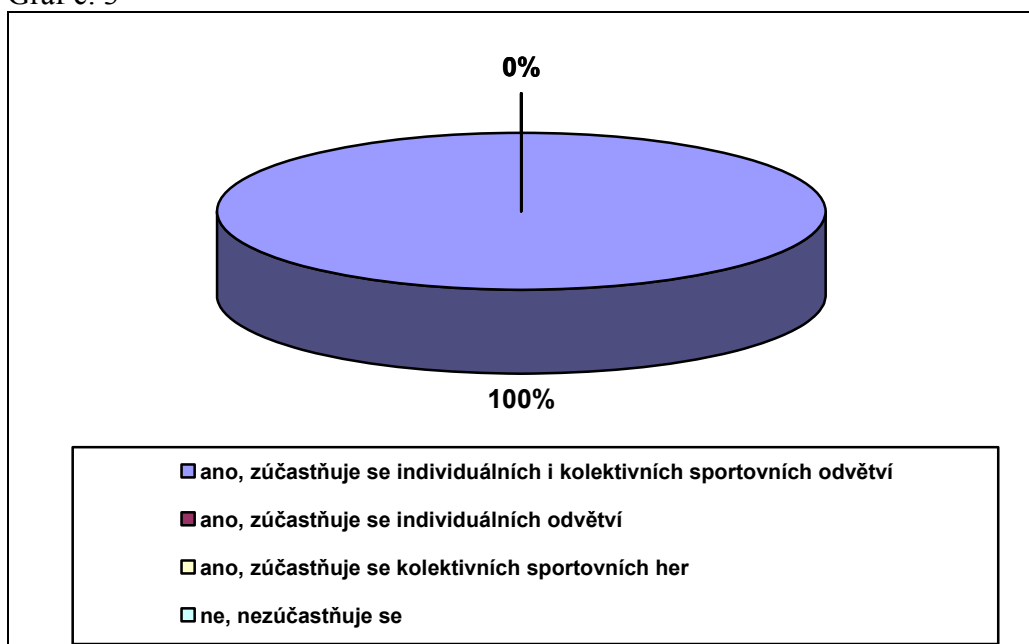
Graf č. 2

Otázka č. 3 - Zúčastňuje se Vaše škola sportovních akcí?

26	ano, zúčastňuje se individuálních i kolektivních sportovních odvětví
0	ano, zúčastňuje se individuálních odvětví
0	ano, zúčastňuje se kolektivních sportovních her
0	ne, nezúčastňuje se

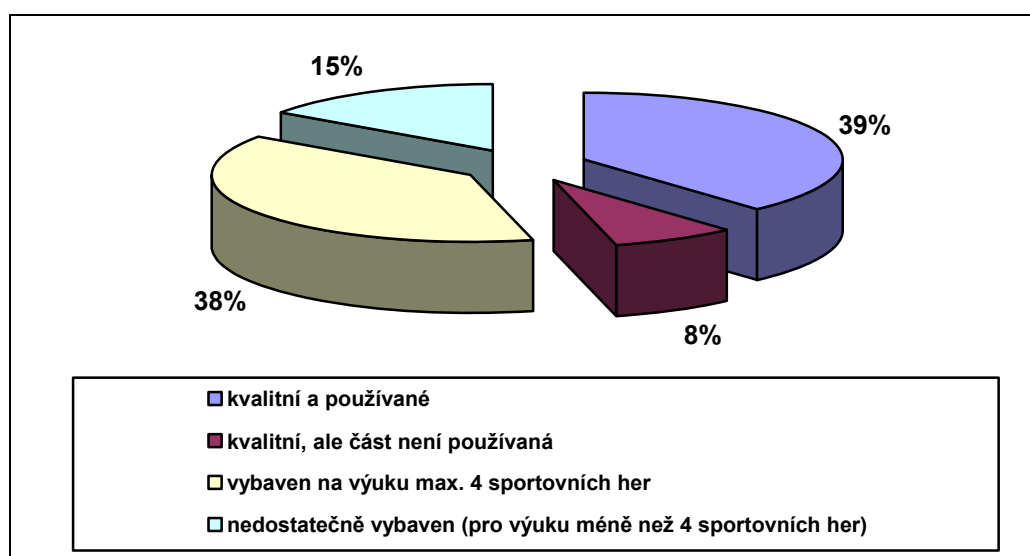
Graf č. 3

Otázka č. 4 - Vybavení Vašeho kabinetu tělesné výchovy je?

10	kvalitní a používané
2	kvalitní, ale část není používaná
10	vybaven na výuku max. 4 sportovních her
4	nedostatečně vybaven (pro výuku méně než 4 sportovních her)

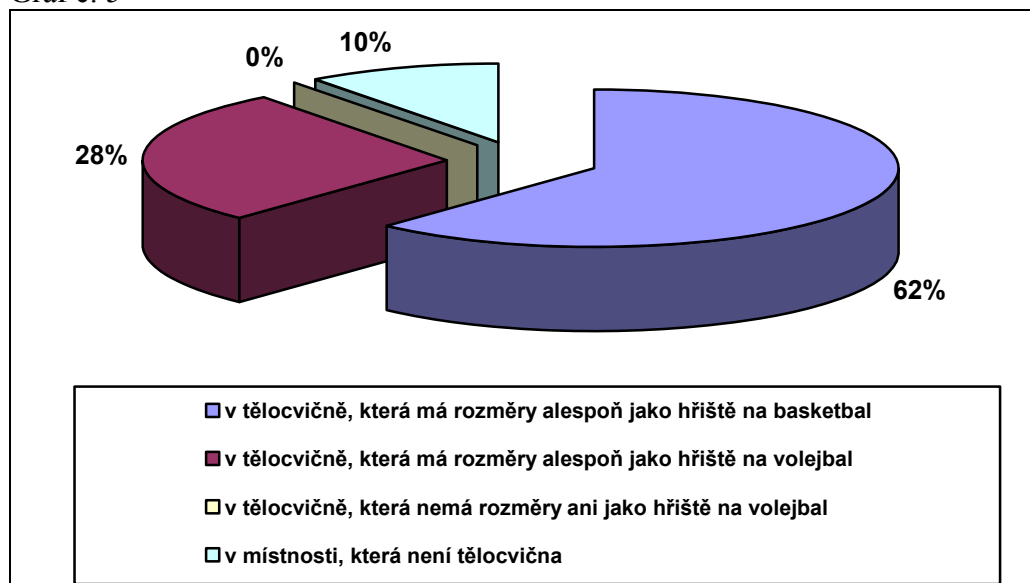
Graf č. 4

Otázka č. 5 - Výuka ve vnitřních prostorách probíhá?

18	v tělocvičně, která má rozměry alespoň jako hřiště na basketbal
8	v tělocvičně, která má rozměry alespoň jako hřiště na volejbal
0	v tělocvičně, která nemá rozměry ani jako hřiště na volejbal
3	v místnosti, která není tělocvična

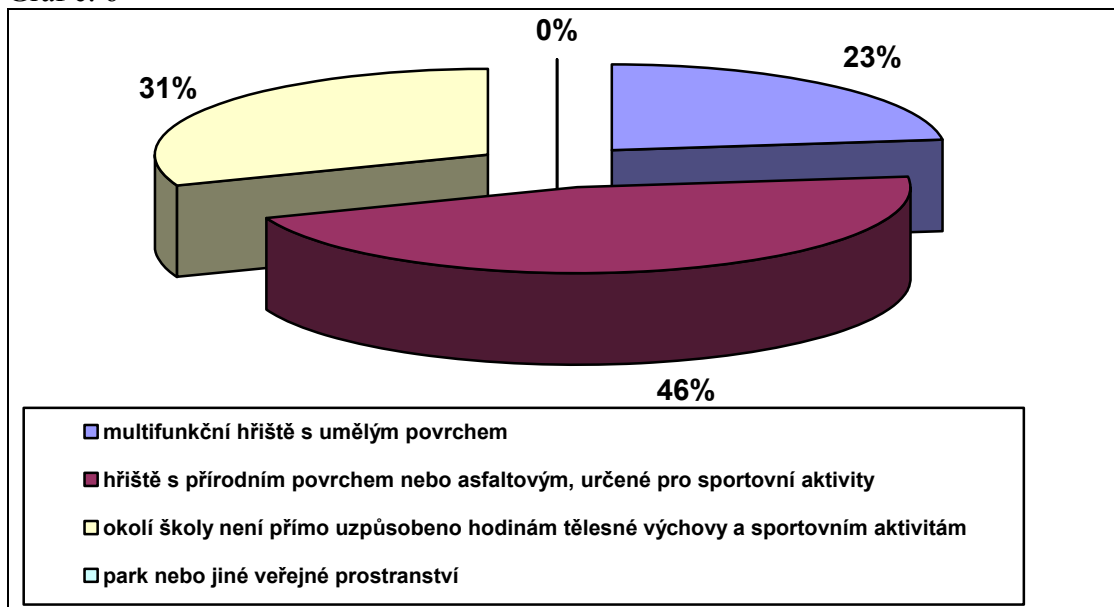
Graf č. 5

Otázka č. 6 - **Vnější prostory Vaší školy jsou?**

6	multifunkční hřiště s umělým povrchem
12	hřiště s přírodním povrchem nebo asfaltovým, určené pro sportovní aktivity
8	okolí školy není přímo uzpůsobeno hodinám tělesné výchovy a sportovním aktivitám
0	park nebo jiné veřejné prostranství

Graf č. 6

Otázka č. 7 - **Jaká je dotace hodin týdně tělesné výchovy v jednotlivých ročnících?**

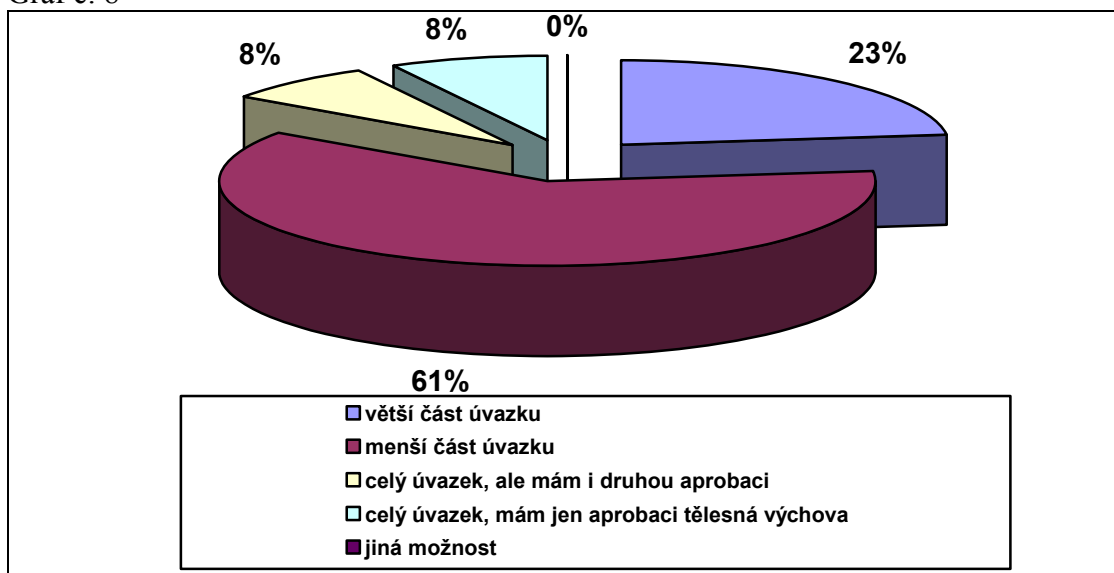
2. a 3. řádek vyplňte v případě, že Vaše škola má různou dotaci hodin tělesné výchovy v paralelních třídách

	26x – 2h.		26x – 2h.		26x – 2h.		26x – 2h.
6. třída	3x – 4h.	7. třída	3x – 5h.	8. třída	3x – 5h.	9. třída	

Otázka č. 8 - Tělesná výchova ve Vašem úvazku zahrnuje?

6	větší část úvazku
16	menší část úvazku
2	celý úvazek, ale mám i druhou aprobaci
2	celý úvazek, mám jen aprobaci tělesná výchova
0	jiná možnost

Graf č. 8

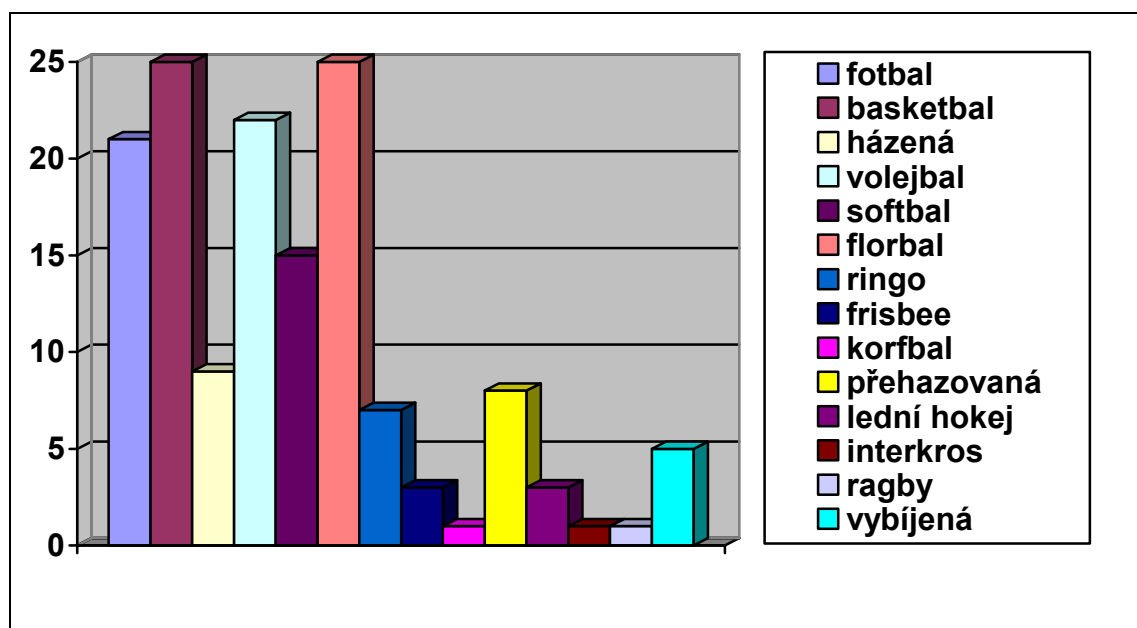

Otázka č. 9 - Označte sportovní hry, jejichž metodika je součástí Vašeho učebního plánu?

(do posledního sloupce uveďte sportovní hry, které využíváte v hodinách tělesné výchovy a nejsou uvedeny v seznamu)

21	fotbal	25	florbal	5	vybíjená
25	basketbal	7	ringo	8	přehazovaná
9	házená	0	ringet	1	ragby
22	volejbal	3	frisbee	3	lední hokej
15	softbal/baseball	1	korfbal	1	interkros

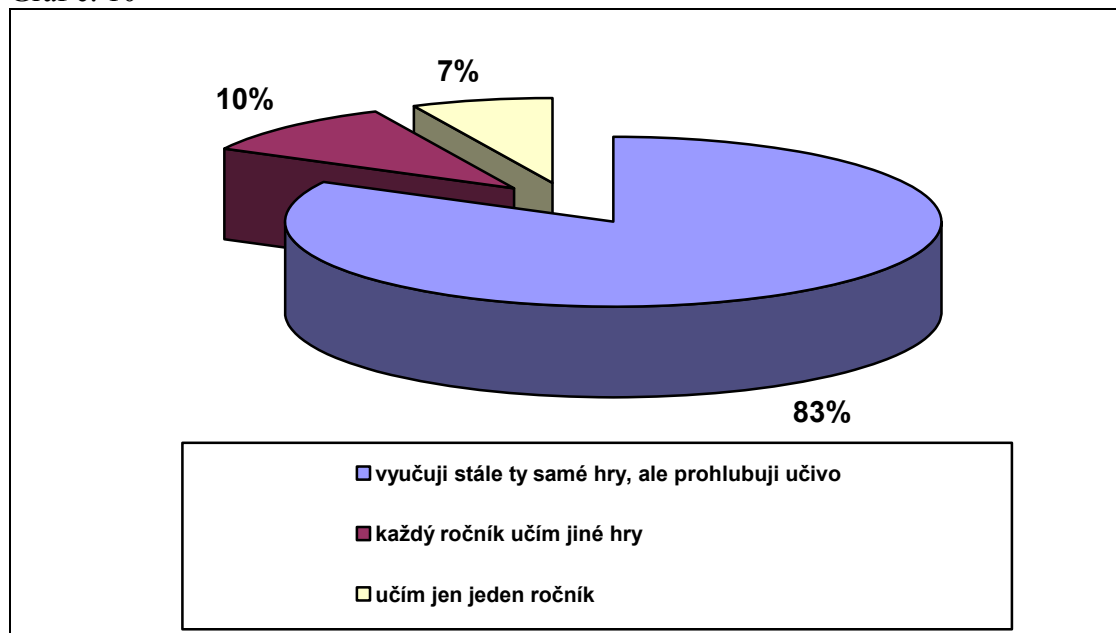
Graf č. 9

Otázka č. 10 - V hodinách tělesné výchovy v různých ročnících:

24	vyučuji stále ty samé hry, ale prohlubuji učivo
3	každý ročník učím jiné hry
2	učím jen jeden ročník

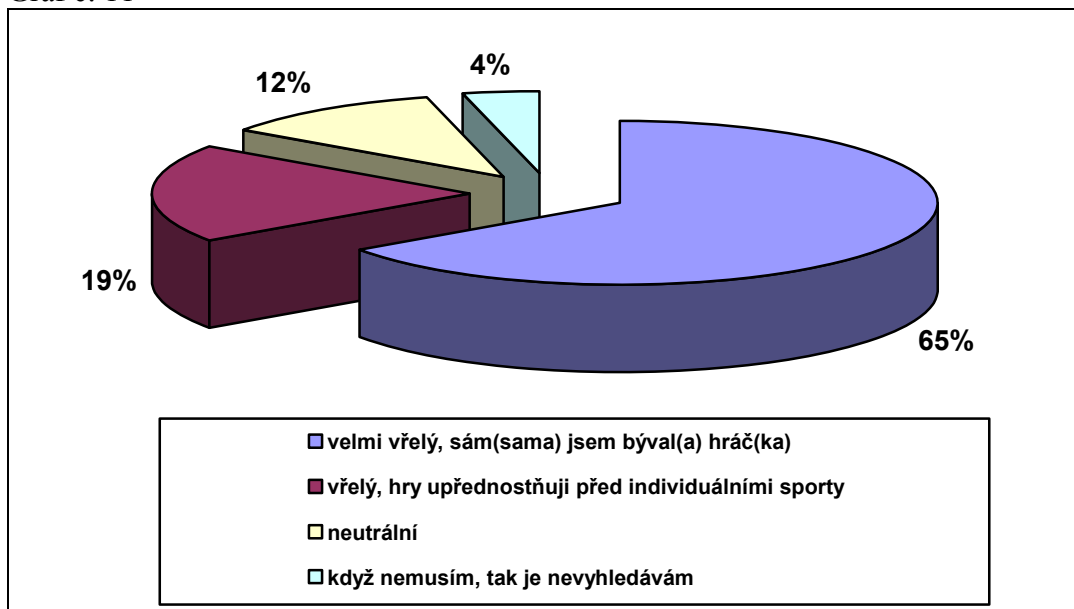
Graf č. 10

Otázka č. 11 - Váš vztah ke sportovním hrám je?

17	velmi vřelý, sám(sama) jsem býval(a) hráč(ka)
5	vřelý, hry upřednostňuji před individuálními sporty
3	neutrální
1	když nemusím, tak je nevyhledávám

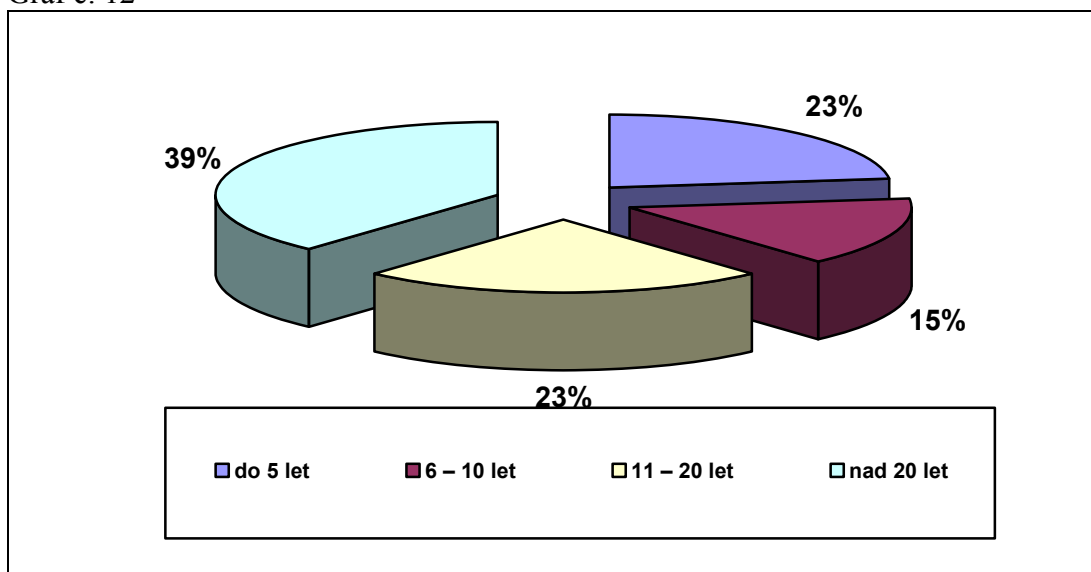
Graf č. 11

Otázka č. 12 - Jak dlouhá je Vaše praxe výuky tělesné výchovy na základní škole?

6	do 5 let
4	6 – 10 let
6	11 – 20 let
10	nad 20 let

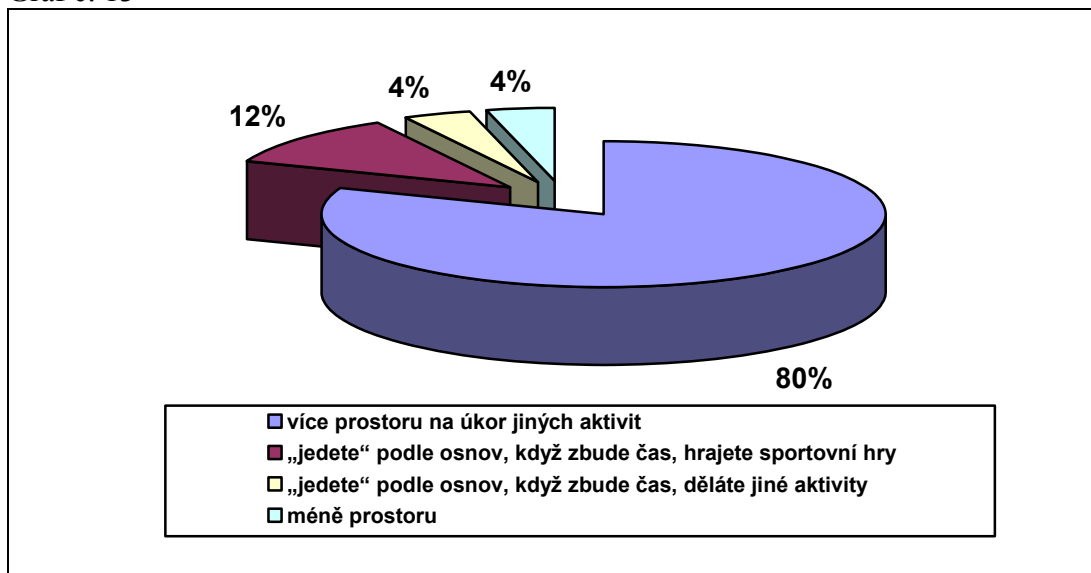
Graf č. 12

Otázka č. 13 - Vzhledem k současným osnovám věnujete sportovním hrám?

21	více prostoru na úkor jiných aktivit
3	„jedete“ podle osnov, když zbude čas, hrajete sportovní hry
1	„jedete“ podle osnov, když zbude čas, děláte jiné aktivity
1	méně prostoru

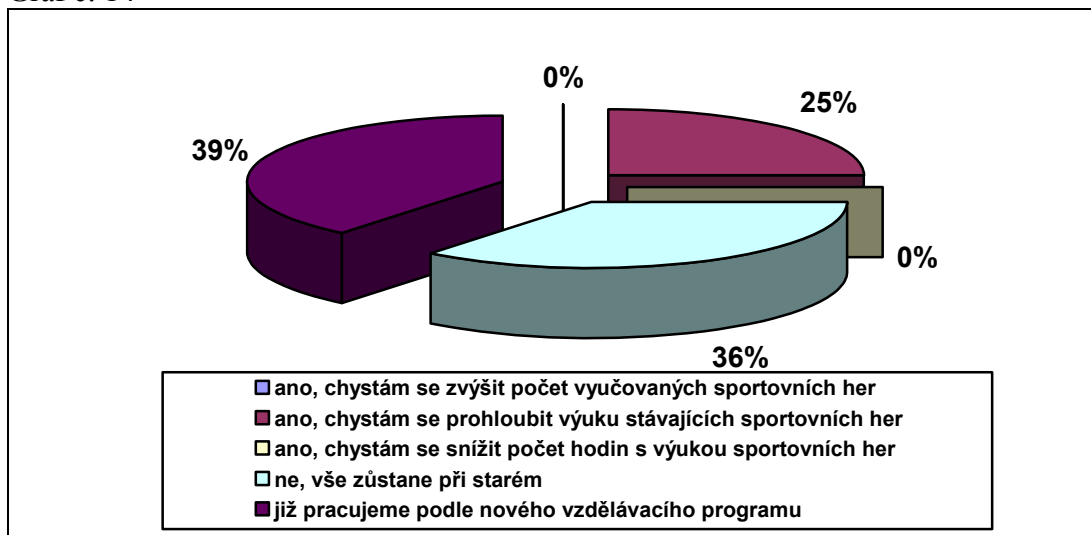
Graf č. 13

Otázka č. 14 - Plánujete, že se změní postavení sportovních her ve Vašich hodinách tělesné výchovy po zavedení nového vzdělávacího systému?

0	ano, chystám se zvýšit počet vyučovaných sportovních her
7	ano, chystám se prohloubit výuku stávajících sportovních her
0	ano, chystám se snížit počet hodin s výukou sportovních her
10	ne, vše zůstane při starém
11	již pracujeme podle nového vzdělávacího programu

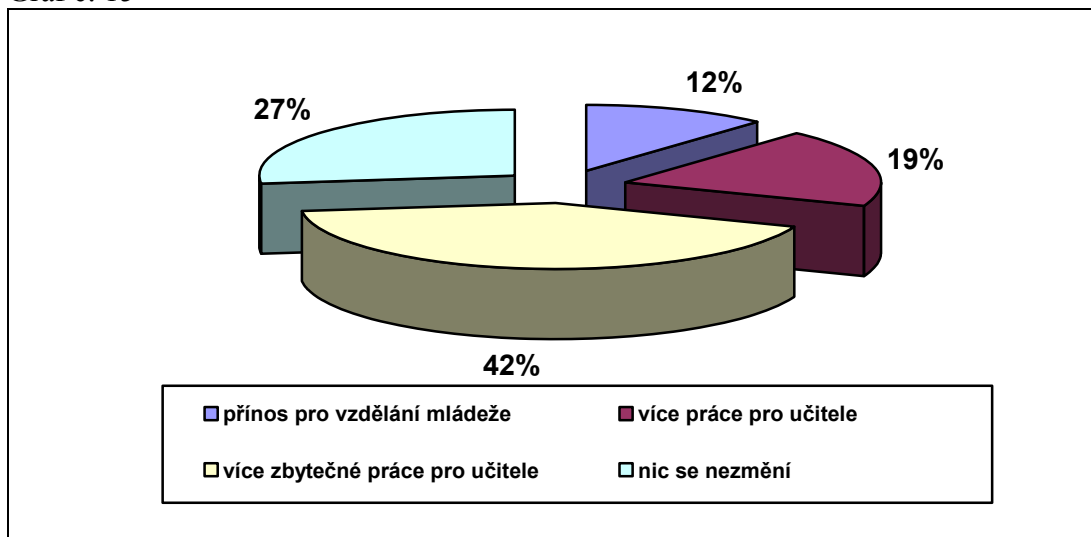
Graf č. 14

Otázka č. 15 - Změnu vzdělávacího systému v České republice vidíte jako?

3	přínos pro vzdělání mládeže
5	více práce pro učitele
11	více zbytečné práce pro učitele
7	nic se nezmění

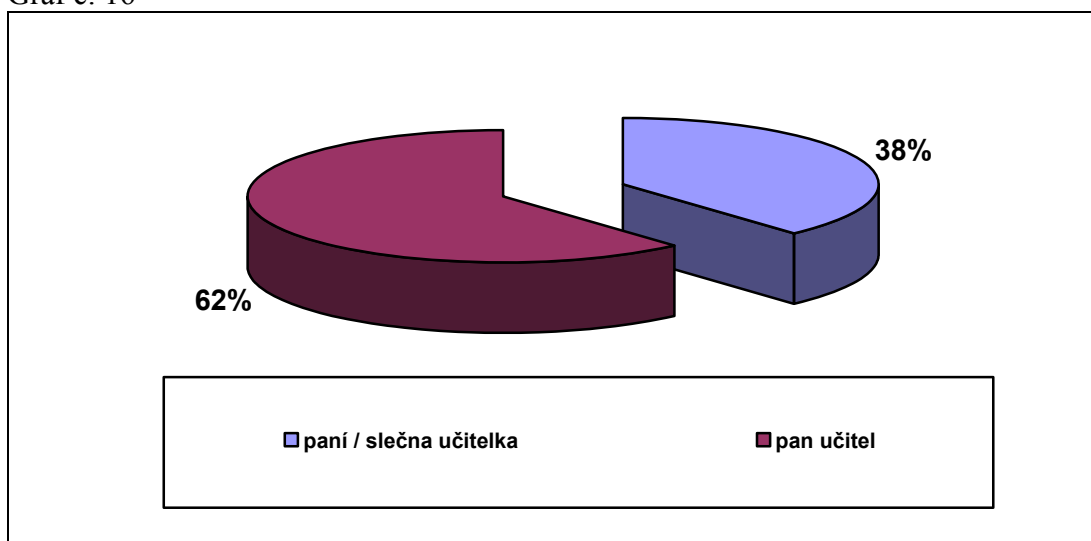
Graf č. 15

Otázka č. 16 – Jste paní / slečna učitelka nebo pan učitel?

10	paní / slečna učitelka
16	pan učitel

Graf č. 16

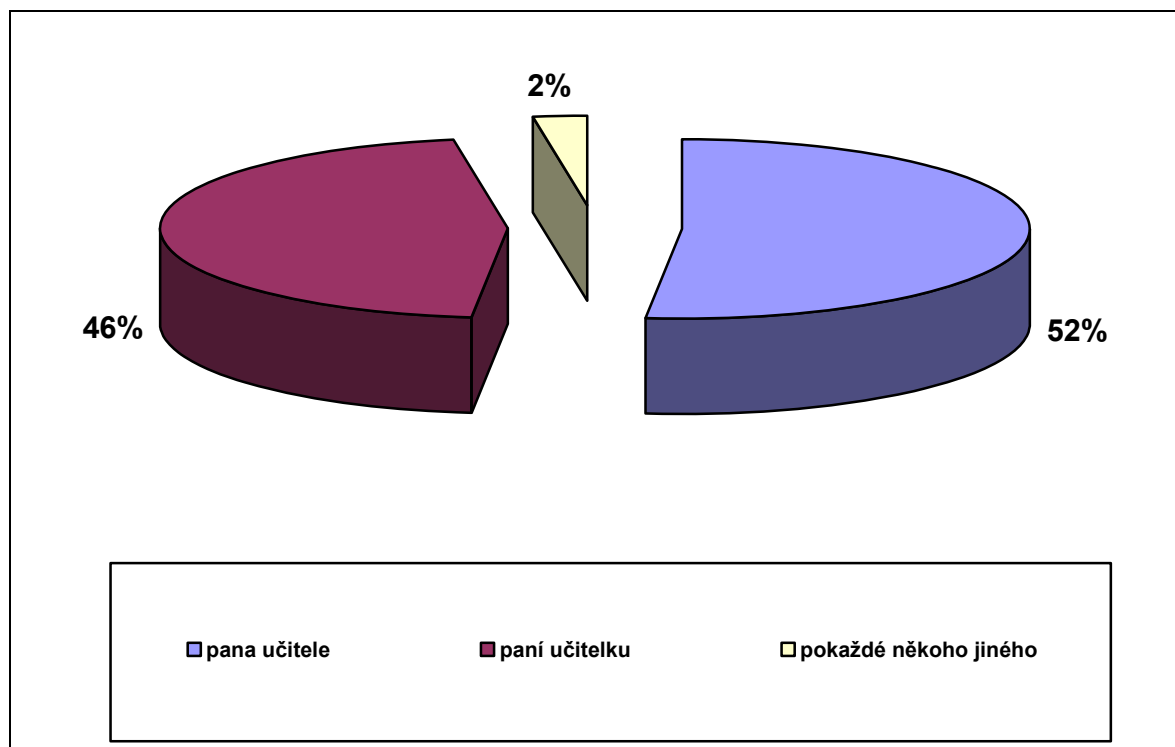
5.3 Vyhodnocení dotazníků pro žáky

Dotazníkový výzkum proběhl taktéž na 10. základních školách Jihočeského kraje a zapojilo se do něho celkem 714 žáků. Anketa pro žáky obsahovala 10 otázek. Získaná data jsem zpracoval a následně vyhodnotil obdobným způsobem jako u učitelských dotazníků.

Otázka č. 1 - **Na hodiny tělesné výchovy máš?**

369	pana učitele
328	paní učitelku
17	pokaždé někoho jiného

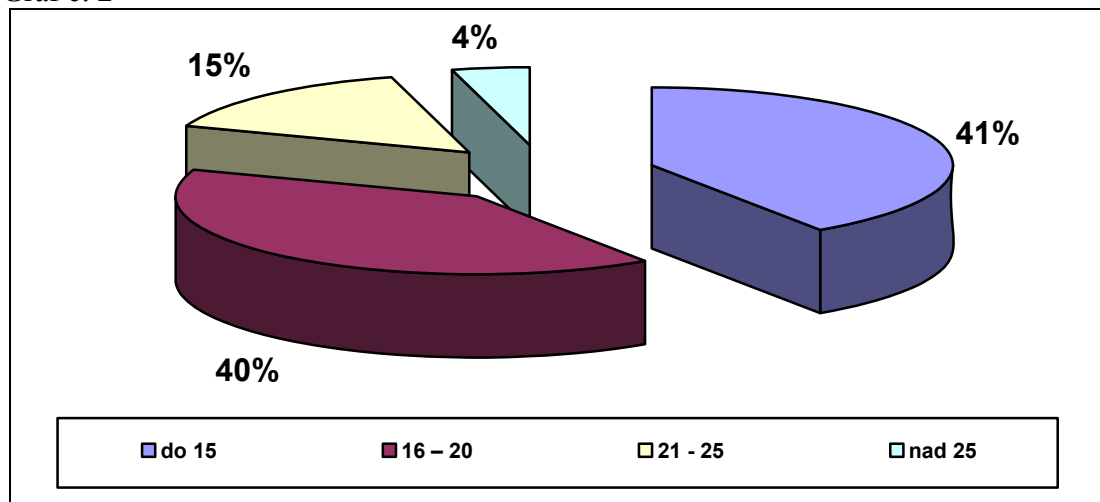
Graf č. 1

Otázka č. 2 - Kolik Tvých spolužáků se účastní spolu s Tebou hodin tělesné výchovy?

290	do 15
285	16 – 20
110	21 - 25
29	nad 25

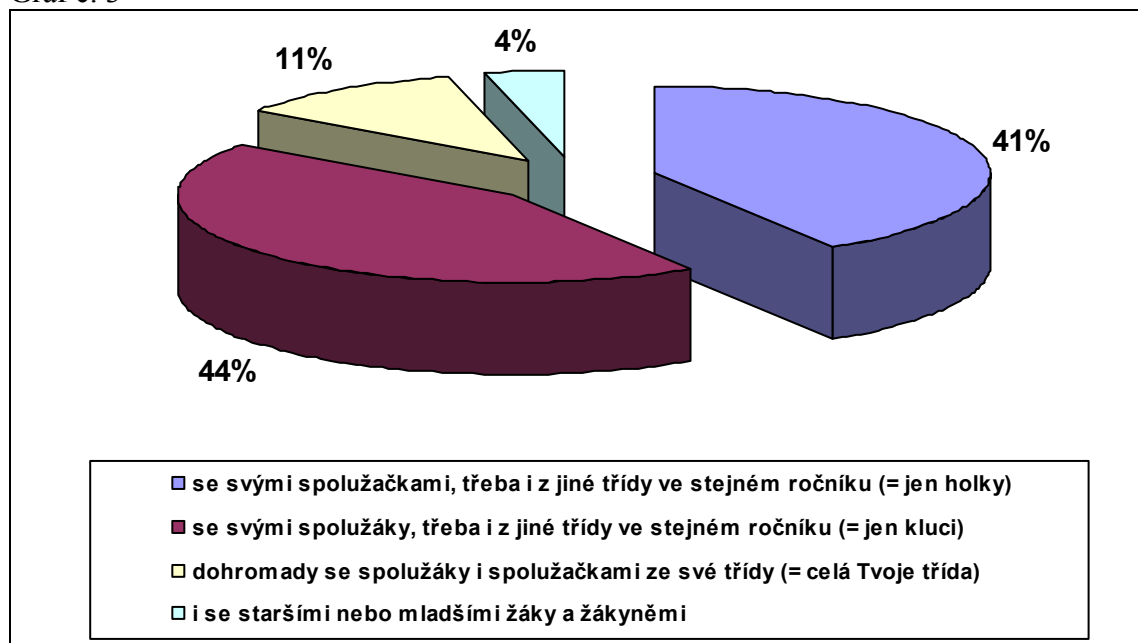
Graf č. 2

Otázka č. 3 - V hodinách tělesné výchovy jsi?

293	se svými spolužačkami, třeba i z jiné třídy ve stejném ročníku (= jen holky)
313	se svými spolužáky, třeba i z jiné třídy ve stejném ročníku (= jen kluci)
80	dohromady se spolužáky i spolužačkami ze své třídy (= celá Tvoje třída)
28	i se staršími nebo mladšími žáky a žákyněmi

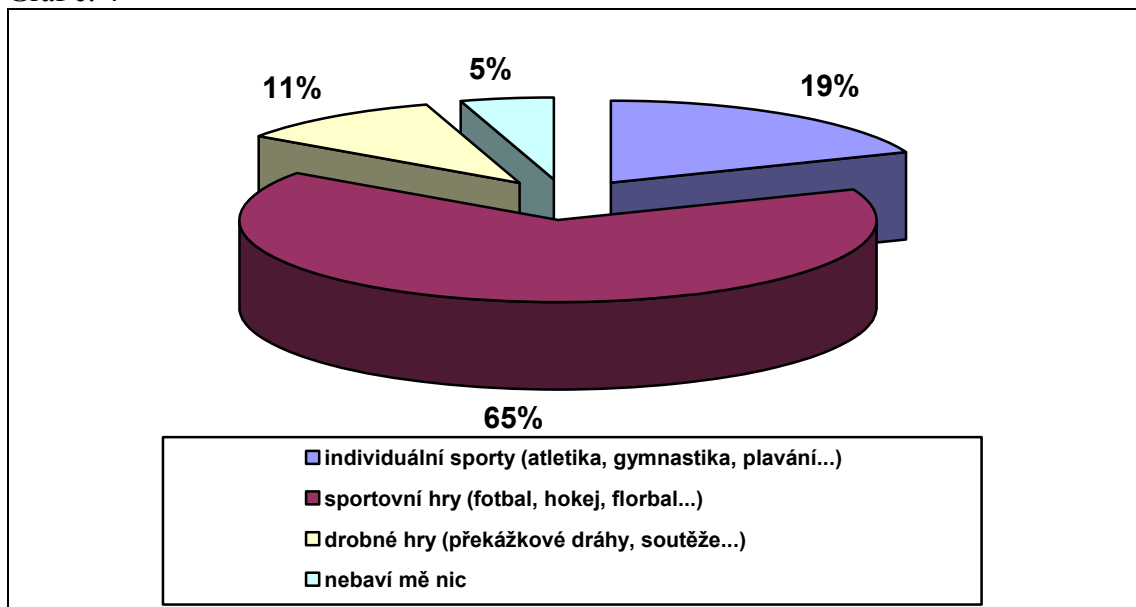
Graf č. 3

Otázka č. 4 - Jaké aktivity Tě v hodinách tělesné výchovy baví nejvíc?

139	individuální sporty (atletika, gymnastika, plavání...)
484	sportovní hry (fotbal, hokej, florbal...)
78	drobné hry (překážkové dráhy, soutěže...)
35	nebaví mě nic

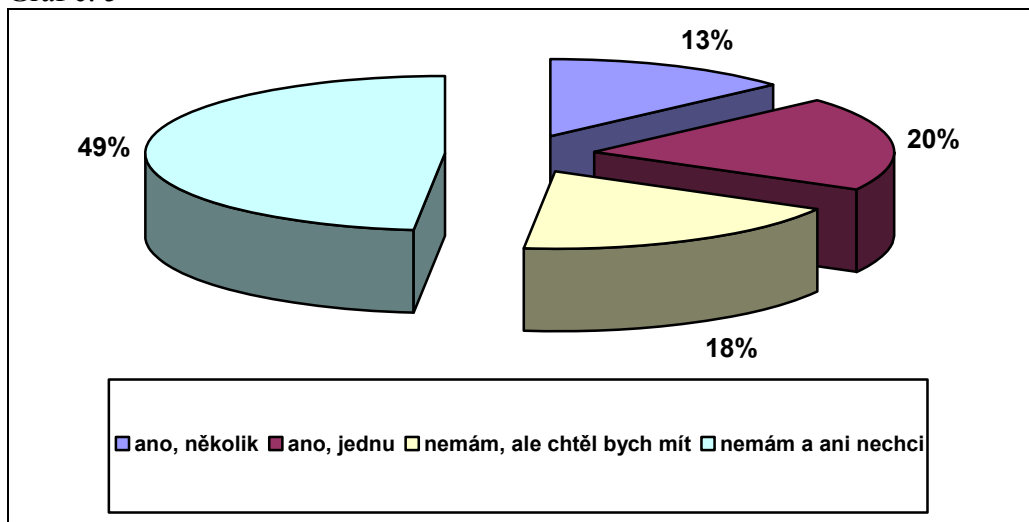
Graf č. 4

Otázka č. 5 - Máš nějakou herní pomůcku (hokejku, míč, rukavice..), kterou si nosíš do hodin tělesné výchovy?

90	ano, několik
135	ano, jednu
125	nemám, ale chtěl bych mít
328	nemám a ani nechci

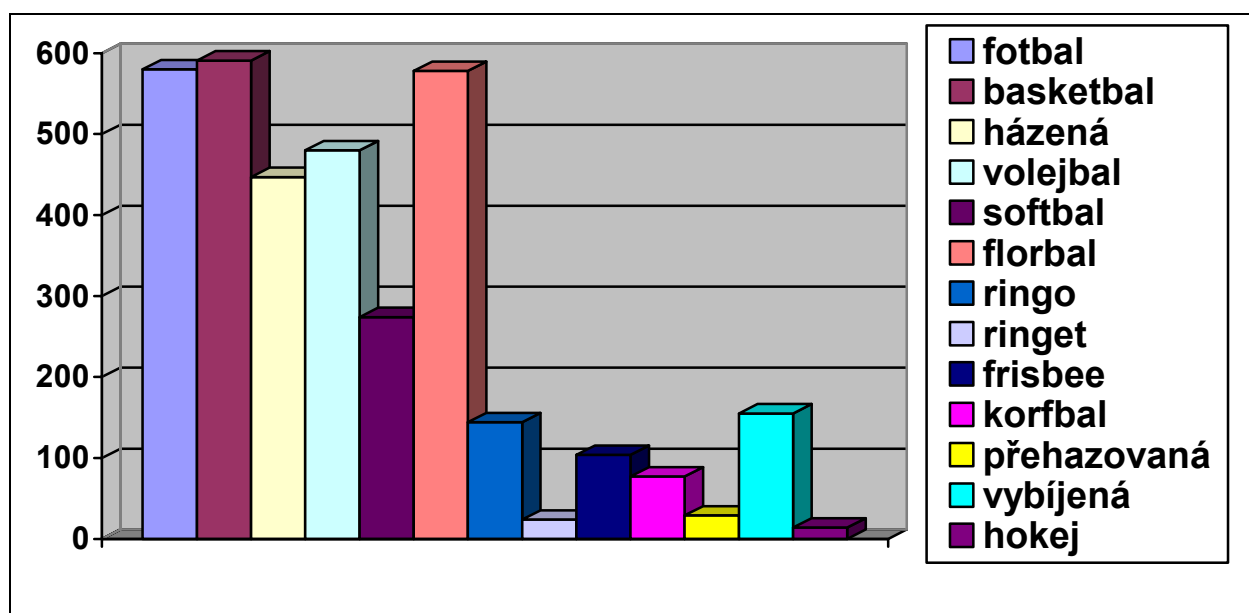
Graf č. 5

Otázka č. 6 - Zapiš pořadí sportovních her, které při hodinách tělesné výchovy hraje?
 (do posledního sloupce uveď sportovní hry, které hraje v hodinách TV a nejsou uvedeny v seznamu)

580	fotbal	578	florbal	155	vybíjená
591	basketbal	144	ringo	29	přehazovaná
447	házená	24	ringet	14	hokej
480	volejbal	104	frisbee		
274	softbal/baseball	77	korfbal		

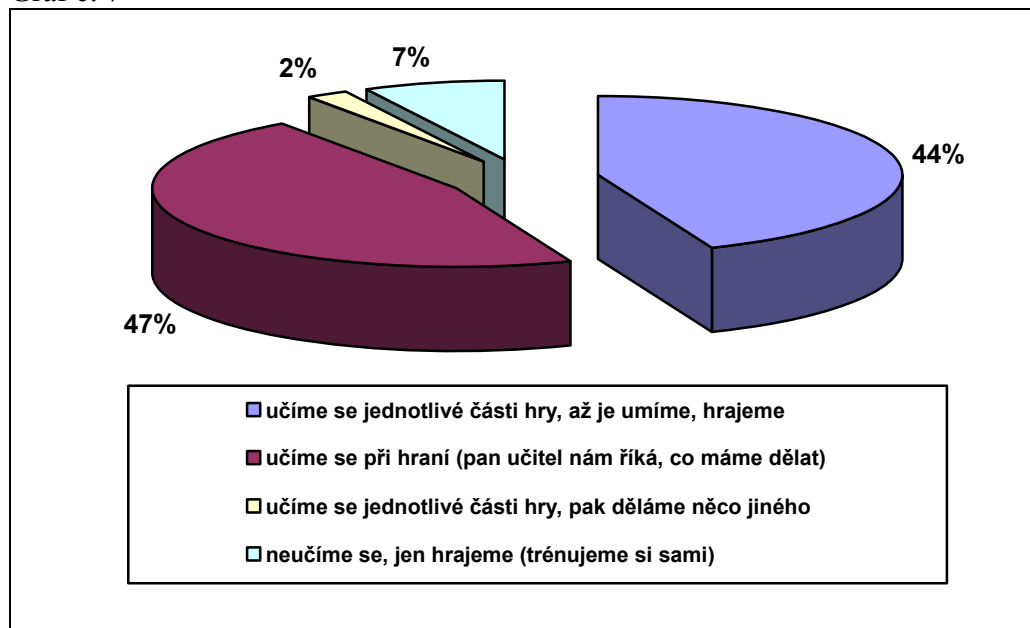
Graf č. 6

Otázka č. 7 - Když Vás pan / paní učitel(ka) učí novou sportovní hru, jaký je průběh výuky?

321	učíme se jednotlivé části hry, až je umíme, hrajeme
338	učíme se při hraní (pan učitel nám říká, co máme dělat)
18	učíme se jednotlivé části hry, pak děláme něco jiného
54	neučíme se, jen hrajeme (trénujeme si sami)

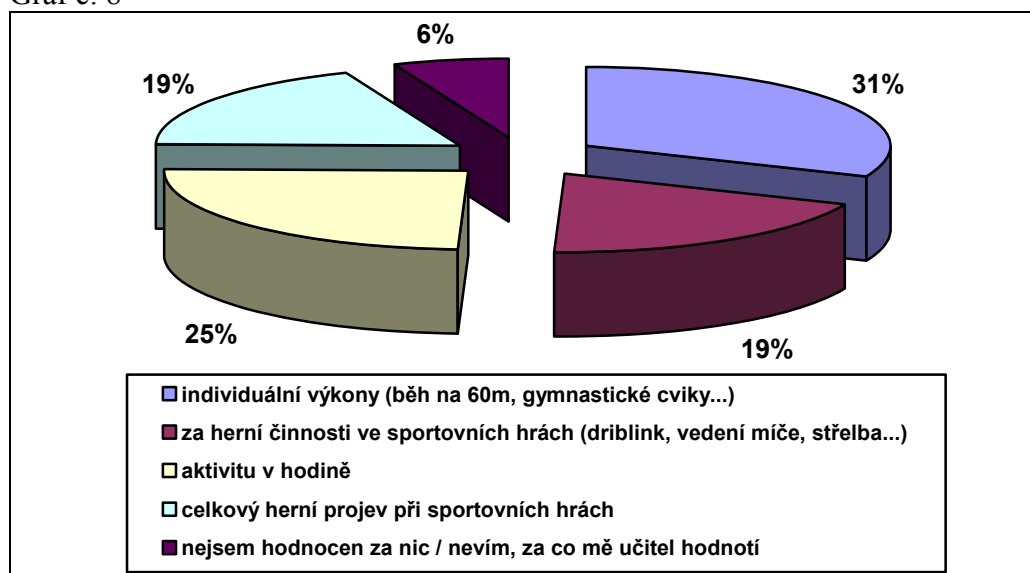
Graf č. 7

Otázka č. 8 - V tělesné výchově jsi hodnocen za (můžeš označit více odpovědí)?

350	individuální výkony (běh na 60m, gymnastické cviky...)
217	za herní činnosti ve sportovních hrách (driblink, vedení míče, střelba...)
277	aktivitu v hodině
209	celkový herní projev při sportovních hrách
67	nejsem hodnocen za nic / nevím, za co mě učitel hodnotí

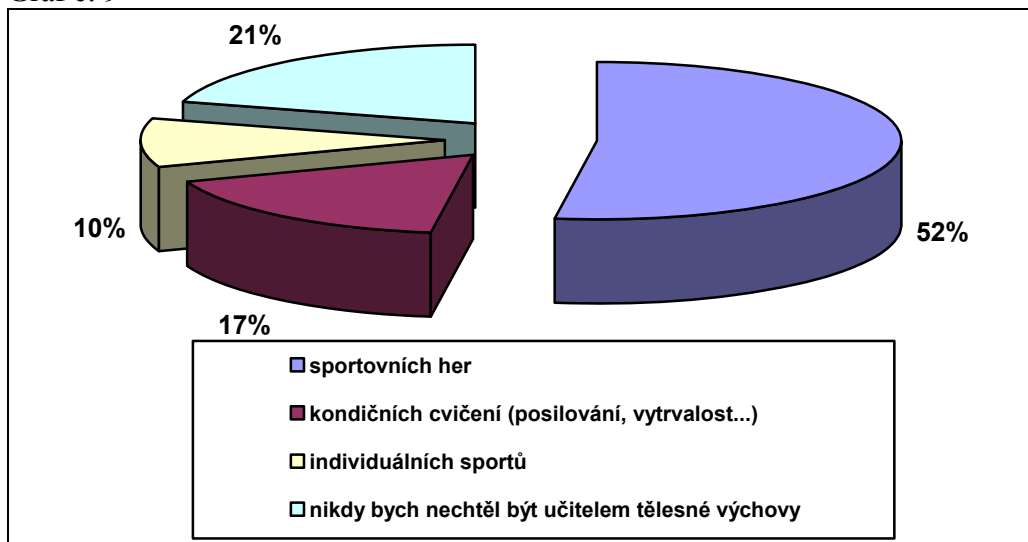
Graf č. 8

Otázka č. 9 - Kdybys byl Ty učitelem tělesné výchovy, v hodinách by bylo více?

397	sportovních her
132	kondičních cvičení (posilování, vytrvalost...)
75	individuálních sportů
157	nikdy bych nechtěl být učitelem tělesné výchovy

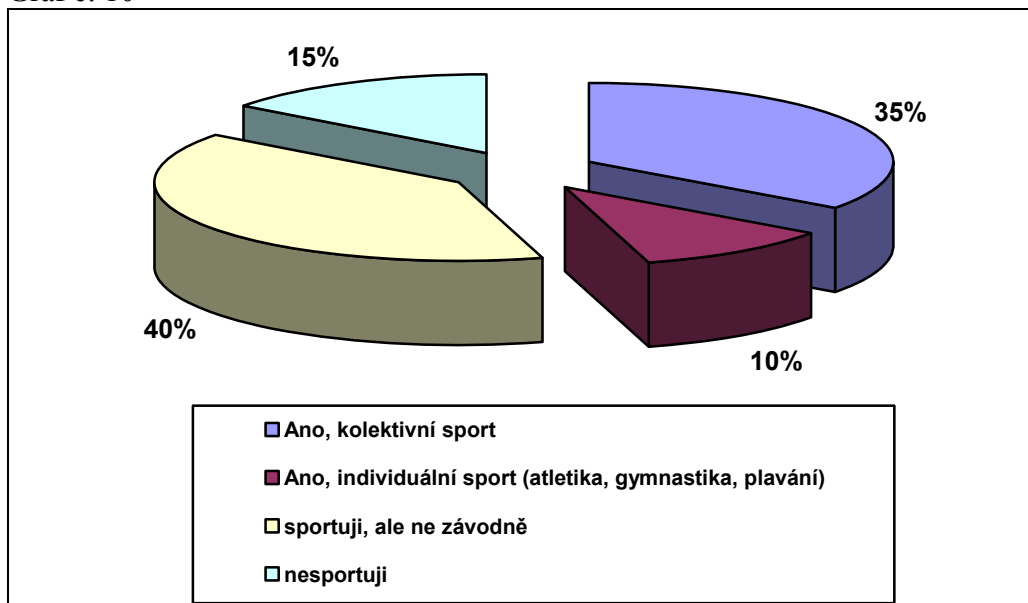
Graf č. 9

Otázka č. 10 - Děláš nějaký sport „závodně“?

247	Ano, kolektivní sport (sportovní hru – fotbal, hokej, florbal...)
74	Ano, individuální sport (atletika, gymnastika, plavání)
281	sportuji, ale ne závodně
104	nesportuji

Graf č. 10

6. Analýza dat

6.1 Analýza dotazníku pro učitele

6.1.1 Charakteristika školy

Škola patří k základním výchovně vzdělávacím institucím ve výchovně vzdělávacím procesu. Pro řadu dětí a zvláště rodičů je v dnešní době důležité jaké je zaměření školy a co všechno školy žákům nabízejí. Z výsledků těchto dotazníků (Graf č.1) vyplývá, že 64% dotazovaných škol na jihu Čech je **bez jakékoliv rozšířené výuky**. Jedna ze škol poskytuje žákům **rozšířenou výuku cizích jazyků** a jedna **rozšířenou výuku uměleckých předmětů**. U jedné školy se můžeme setkat s **rozšířenou výukou tělesné výchovy**, ale zároveň i **jiných předmětů (Vv, Hv...)**. Pro žáky je velice důležité to, že většina základních škol (92%) nabízí žákům mimoškolní aktivity v oblasti sportovních her a dále tak rozvíjí pohybové schopnosti, dovednosti svých žáků a pozitivně je vede ke smysluplnému prožití volného času (Graf č.2). Na mimoškolní sportovní aktivity jednotlivých škol navazovala i 3 otázka, ve které nás zajímalo, zda se jednotlivé školy zúčastňují sportovních akcí. Výsledek dotazníků (Graf č.3) nám ukázal 100% **účast všech škol v individuálních i kolektivních sportech**. Výzkum také naznačil snahu jednotlivých základních škol o co největší zapojení žáků do tělovýchovného procesu.

6.1.2 Materiální zabezpečení škol

V dalších třech otázkách bylo důležité zjistit, jaké je materiální vybavení jednotlivých škol, v jakých vnitřních prostorách probíhá výuka tělesné výchovy a jak vypadají vnější prostory pro výuku tělesné výchovy. Kvalitní materiální zabezpečení a zároveň velikost vnitřních prostor pro tělesnou výchovu samozřejmě velmi dobře ovlivňují samotnou kvalitu výuky tělesné výchovy. Kvalitní materiální zabezpečení a dostatečně velké sportovní prostory umožňují také zařazování pestré škály sportovních her, které nám tělesná výchova umožňuje. Nehledě na to, že materiální vybavenost pro tělesnou výchovu je základem pro kvalitní výuku dle nového vzdělávacího programu. Materiální vybavení převážné většiny dotazovaných škol je buď to **kvalitní a používané** a nebo jsou školy **vybaveny max. pro 4 sportovní hry**. Jen pouze u 15% škol je vybavenost kabinetu tělesné výchovy **nedostatečná** a u 8% je sice materiální zabezpečení **kvalitní, ale často není používané** (Graf č.4). Jak již bylo uvedeno,

kromě materiálního zabezpečení, výuku výrazně ovlivňují také cvičební prostory, ve kterých se žáci během hodin tělesné výchovy pohybují. Pouze jedna ze škol nám uvedla, že jejich výuka tělesné výchovy probíhá *v místnosti, která není tělocvična*. U 18 respondentů probíhá výuka *v tělocvičně, která má rozměry alespoň hřiště na basketbal*. Ve zbývajících školách žáci cvičí *v tělocvičně s rozměry minimálně o velikosti hřiště na volejbal* (Graf č.5). Vnější prostory pro výuku tělesné výchovy jsou ve 12-ti případech tvořeny *hřištěm s přírodním povrchem nebo asfaltovým, určeném pro sportovní aktivity*, u 6-ti *multifunkčním hřištěm s umělým povrchem* a jen u osmi případů není *okolí školy přímo uzpůsobeno hodinám tělesné výchovy a sportovním aktivitám* (Graf č.6). Jednotlivé školy ukázaly snahu co nejlépe materiálně zabezpečit kabinety a cvičební prostory pro samotný vyučovací proces. Cvičební prostor, který nespĺňuje základní normy pro provoz tělesné výchovy může u žáků vyvolat např. snížení aktivity a zájmu a tím také zhoršit vzdělávací výsledky nebo i prohloubit rizikové faktory.

6.1.3 Role tělesné výchovy a sportovních her na základních školách

Zavedení nového školního vzdělávacího programu přinesla školám možnost zvýšit týdenní hodinovou dotaci tělesné výchovy. Otázka číslo 7 nám ukázala, zda školy tuto možnost využily nebo ne. Všichni dotázaní učitelé v dotaznících uvedli *2-hodinovou týdenní* dotaci tělesné výchovy ve všech ročnících. Pouze jedna ze škol přistoupila k navýšení týdenní hodinové dotace u paralelních tříd a to na *4 hodiny v 6. třídě* a na *5 hodin v 7. a 8. třídě*. Z těchto výsledků je patrné, že školy nevyužily možnost zařadit více hodin tělesné výchovy do týdenní dotace. V otázce, jakou část celkového úvazku učitelů zahrnuje tělesná výchova, uvedlo 61% dotázaných *menší část úvazku*. U 23% učitelů tvoří tělesná výchova *větší část celkového úvazku*. Čtyři učitelé mají celý úvazek tvořen tělesnou výchovou, přičemž 2 z nich mají kromě tělesné výchovy ještě druhou aprobaci (Graf č.8). Také možnost zařazení většího množství sportovních her do učebních plánů byla učitelům dána díky novému vzdělávacímu programu. Z většiny vyplněných dotazníků je patrné, že této možnosti bylo u řady škol využito a dala sportovním hrám v učebním plánu velký prostor. Využila tak při tvorbě učebních plánů jejich širokého spektra. Mezi nejčastěji zařazované hry patří *florbal, basketbal, fotbal, volejbal a softbal*. K již méně často zařazovaným patří *házená, ringo, frisbee a korfbal*. V žádné ze škol nebyl uveden jako součástí učebního plánu *ringet*. Učitelé měli možnost uvést i jiné, jimi využívané sportovní hry, které žáci během výuky hrají. Mezi takové hry zařadili *vybíjenou, přehazovanou, ragby, lední hokej nebo třeba interkros* (Graf

č.9). Takovéto široké spektrum sportovních her může pouze kladně přispět k zajímavosti a zpestření jednotlivých hodin tělesné výchovy na ZŠ. Na toto navázala další otázka, z které vyplynulo, že 83% učitelů *vyučuje stále ty samé hry, ale prohlubují učivo*, 3 učitelé *učí každý ročník jiné hry* a pouze 2 dotázaní *učí jen jeden ročník* (Graf č.10).

6.1.4 Postoj učitelů tělesné výchovy ke sportovním hrám a k ŠVP

Zájem o tělesnou výchovu a všeobecně o sport by měl patřit k hlavním znakům této profese. Tato zájmová orientace je pro úspěch kantora velmi důležitá, ale setkáváme se i s případy, kdy učitelské povolání provádějí lidé, kteří se o něj příliš nezajímají. Vztah učitelů ke sportovním hrám na školách je z 65% *velmi vřelý*, z 19% je *vřelý a hry upřednostňují před individuálními sporty*. 4% uvedlo svůj vztah k sportovním hrám jako *neutrální*. Pouze jediný dotázaný *když nemusí, tak je nevyhledává* (Graf č.11). Z toho vyplývá, že převážná většina dotázaných má ke sportovním hrám kladný postoj. Na základních školách, ve kterých probíhal výzkum, učí tělesnou výchovu učitelé s praxí *do 6 let* a učitelé s praxí *od 11 do 20 let* ve stejném počtu. Tedy přesněji je to 23% ze všech dotázaných. 35% učitelů pracuje ve školství *6 - 10 let* a 39% uvedlo, že jejich učitelská praxe přesahuje *období delší než 20 let* (Graf č.12). Výsledky rovněž poukazují na to, že učitelé vzhledem k současným osnovám věnují sportovním hrám *více prostoru na úkor jiných aktivit*, alespoň podle odpovědí – 80%. Tři učitelé, respektive 12%, uvedli, že *„jedou“ dle osnov a když zbude čas, hrají sportovní hry*. Zbývajících 8% uvedlo, že sportovním hrám věnují *méně prostoru* a nebo *pokud zbývá čas, tak se v hodinách věnují jiným aktivitám* (Graf č.13). Nejspíše na základě výsledku předchozích dat se ke změně a to konkrétně *k prohloubení výuky sportovních her* zavedením nového školského programu přiklání 25% učitelů. Žádný z učitelů nemá zájem *zvýšit či snížit počet vyučovaných sportovních her*. Dokonce 39% *již pracuje s novým vzdělávacím programem* (Graf č.14). Nakonec to, že velká část učitelů (42%) spatřuje ve změně vzdělávacího systému v České republice *více zbytečné práce* pro učitele a 27% si myslí, že tato změna *nic nezmění*, je jasným důkazem, jak negativně se učitelé staví k novému školskému programu. Pro 19% respondentů je to také jen *více práce pro učitele* a pouze 12% považuje nový školský systém jako *přínos pro vzdělání mládeže* (Graf č.15). Je tak patrné, že tato změna je brána v očích učitelů tělesné výchovy na 2. stupni ZŠ spíše negativně a většina se k ní staví zády.

Dotazníky vyplnilo celkem 26 pedagogů z čehož 16 bylo mužů a 10 žen (Graf č.16).

6.2 Analýza dotazníku pro žáky

6.2.1 Organizační zabezpečení tělesné výchovy na základních školách

To, zda hodiny tělesné výchovy vede pan učitel či paní učitelka, byla první otázka v dotazníku pro žáky. Pro některé žáky nebo žákyně je často velice důležité, který z nich právě tělesnou výchovu vyučuje. Z odpovědí žáků vyplývá, že hodiny tělesné výchovy jsou z 52% vedeny **panem učitelem** a z 46% **paní učitelkou**. Dokonce 2% uvedlo, že na každou hodinu mají **pokaždé někoho jiného** (Graf č.1). Dalším důležitým faktorem ovlivňující hodiny tělesné výchovy je množství žáků, kteří se výuky přímo účastní. Určení ideálního počtu žáků má zajisté vliv např. na efektivitu vyučování. Ideálně by měla výuka probíhat v menších skupinách s větším důrazem na individuální schopnosti a dovednosti. Podle Rychteckého znamená zvýšení počtu o 10 žáků ve třídě průměrné snížení cvičebního času na základních školách o 25%. Na počet žáků má zajisté značný vliv materiální zabezpečení škol, vyspělost žáků a i jejich motivace. Z výzkumu je patrné, že hodiny tělesné výchovy jsou prováděny převážně s počtem do 20 žáků (41% uvedlo **do 15 žáků**, 40% uvedlo **16 – 20 žáků**). Podle mě se tento počet zdá jako optimální pro výuku tělesné výchovy. Skupiny o celkovém počtu **21 – 25 žáků** uvedlo 15% a skupiny **nad 25 žáků** pak pouhé 4% (Graf č.2). Základní školy nejčastěji preferují **ročníkové dělení žáků na chlapce a dívky** (celkem 85%) nebo **ročníkové koedukované skupiny, kde cvičí chlapci a dívky dohromady** (11%). Tento koedukovaný typ dělení se v poslední době využívá v rámci některých volitelných předmětů. **Se staršími nebo mladšími žáky či žákyněmi** cvičí v hodinách tělesné výchovy pouze 4% dotázaných (Graf č.3).

6.2.2 Role žáka v hodinách tělesné výchovy

Ve vyučovacím procesu nestačí žákovi pouze ukládat úkoly, příkazy či rady a očekávat mechanicky výsledné efekty v jeho chování. Žáka je třeba pro učební proces získat, aktivizovat jeho kognitivní, emotivní a volní procesy, a tím zvýšit jeho účinnost. K tomu je však zapotřebí znát odpovědi např. na tyto otázky: jakého učiva? a jakých pokynů či instrukcí? lze v učebním procesu využívat (Rychtecký, 1998). Žáky tohoto dotazníku v hodinách tělesné výchovy nejvíce a to z 65% baví **sportovní hry**, které jsou do vyučovacích hodin zařazovány asi nejvíce. Na druhém místě v popularitě jsou s 19% **individuální sporty jako např. atletika, gymnastika atd.** Již méně žáků a to 11 % má v oblibě **drobné hry** a také u 35 případů byla zaškrtnuta odpověď: **nebaví mě nic** (Graf č.4). Získat žáka do učebního

procesu tělesné výchovy lze i tím, že mu umožníme používat v jednotlivých hodinách nějakou svojí herní pomůcku. Podle výsledků, této možnosti využívá jenom 33% z čehož 13% jich **má několik** a 20% používá pouze **jednu herní pomůcku**. 18% dotázaných žádnou sportovní pomůcku **nemá, ale chtěla by mít**. Zajímavé je, ale také velké množství (49%) těch, kteří **žádnou nemají a ani nechtějí mít** (Graf č.5). Právě možností používání vlastních herních pomůcek v hodinách můžeme žáka více vtáhnout do vyučovacího procesu a samotný prožitek z tělesné výchovy mu zpříjemnit.

6.2.3 Vyučování sportovních her v tělesné výchově

Předešlá otázka nám ukázala velkou oblibu sportovních her u žáků tělesné výchovy. Z výsledků otázky číslo 6 je patrné, že v hodinách jsou učiteli nejvíce používány tyto sportovní hry: **basketbal, fotbal, florbal, volejbal a házená**. Učitelé, dle žáků ve výuce, již méně zařazují **softbal, vybíjenou a ringo**. Ostatní sporty jsou zařazovány pouze sporadicky, nejspíše jako doplňkové pro zpestření výuky (Graf č.6). Jednotlivé sportovní hry učitelé nejčastěji z 45% vyučují dle žáků **formou hry, kdy učitel žákům říká, co mají dělat**. Učitelé tak nejčastěji používají komplexní postup výuky. Synteticko-analytický postup, kdy se žáci učí nejdříve **jednotlivé části hry a až když je umí, hrají** dohromady celkem 44%. Ostatní dvě odpovědi uvedlo dohromady pouhých 9% (Graf č.7), což ukazuje, že téměř ve všech školách se k výuce tělesné výchovy používá základních vyučovacích postupů. Další známku obliby sportovních her ve vyučovacím procesu prokázala otázka číslo 9. 52% žáků si zde myslí, že kdyby byli oni učitelem tělesné výchovy, v hodinách by bylo více **sportovních her. Učitelem tělesné výchovy by nikdy nechtělo být** 21%. Nejméně by žáci zařadili do hodin **kondiční cvičení a individuální sporty** (Graf č.9).

6.2.4 Hodnocení výsledků vzdělávání v tělesné výchově

Důležitou součástí vyučovacího procesu tělesné výchovy a tím i sportovních her je samotné hodnocení. Současné pojetí školního vzdělávacího programu se snaží prosadit změny v hodnocení žáků směrem k průběžné diagnostice, individuálnímu hodnocení jejich výkonu a hlavně širšímu využívání slovního hodnocení. Z výsledků odpovědí otázky číslo 8 je zřejmé nejčastější využívání z 31% hodnocení **individuálních výkonů**, jako jsou např. běh na 60 m, gymnastické cviky a další. Dále mezi nejpoužívanější metody hodnocení učitelů patří **žákova aktivita v hodině** (25%), úroveň **herní činnosti ve sportovních hrách** a také **celkový herní**

projev při sportovních hrách (oboje 19%). Pouze 67 žáků uvedlo, že nejsou ***hodnoceni za nic nebo neví za co je učitel hodnotí*** (Graf č.8).

Poslední otázka dotazníku byla zaměřena na zjištění toho, zda jsou žáci sportovně aktivní i mimo hodiny tělesné výchovy. Vyhodnocení této otázky ukázalo, že většina dotázaných dětí sportuje. ***Kolektivnímu sportování*** se věnuje 35% žáků. ***Individuální sporty*** preferuje 10% dětí a 40% ***provozuje sport, ale nikoli na závodní úrovni***. Zbýlých 15% se ***sportu nevěnuje vůbec*** (Graf č.10).

7. Diskuse, interpretace dat a závěry výzkumu

7.1 Jaký význam kladou učitelé sportovním hrám v hodinách tělesné výchovy?

Dle výzkumu můžeme říci, že učitelé preferují sportovní hry před jinými sportovními činnostmi v hodinách tělesné výchovy a dávají jim větší prostor na úkor ostatních. To je zejména dáno kladným vztahem většiny dotázaných učitelů právě k těmto sportovním aktivitám. Mezi ty sportovní hry, kterým se klade ve vyučovacích hodinách největší prostor jsou např. florbal, basketbal, fotbal, volejbal a softbal. Kantoři nejraději vyučují stále ty samé sportovní hry s tím, že postupně prohlubují jejich učivo.

7.2 Předpokládají učitelé tělesné výchovy změnu ve výuce tělesné výchovy po zavedení nového vzdělávacího programu?

Z výsledků, který nám dotazníkový průzkum ukázal je patrný negativní přístup učitelů k nějaké změně zapříčiněné zavedením nového vzdělávacího systému. I když podle tohoto systému si učitelé mohou nebo již mohli utvářet osnovy tělesné výchovy podle svých reálných podmínek a možností školy. Všichni dotázaní se shodují na tom, že výuka tělesné výchovy v jejich podání, buď zůstane při starém nebo se chystají pouze prohloubit stávající výuku tělesné výchovy. I samotnou změnu vzdělávacího systému učitelé chápou spíše jako zbytečnou přítěž a pouze hrstka dotázaných v něm vidí hodnotný přínos pro vzdělání mládeže. Tento negativní postoj ukazuje i fakt, že dotazovaní učitelé v Jihočeském regionu nepřistoupili na rozšíření hodinové dotace tělesné výchovy na jejich školách. Může být však spekulativní, jestli za tímto názorem stojí samotní učitelé nebo zda má v tomto rozhodnutí hlavní slovo vedení školy.

7.3 Jaké je materiální zabezpečení pro výuku tělesné výchovy na základních školách v Jihočeském kraji?

V minulých letech jsme slyšali takové názory o tom, jak nedostatečné je materiální zabezpečení škol a jak nevyhovující jsou vnitřní či venkovní prostory pro výuku tělesné výchovy. Z tohoto pohledu je z výsledků výzkumu vidět určité zlepšení v těchto dříve kritizovaných aspektech. Pouze 15% kantorů uvádí stav vybavení jejich kabinetů za

nedostatečné. Jinak pro ostatní je vybavenost jejich kabinetů dostačující. Také velikost tělocvičen je u většiny z nich uváděna o minimálních rozměrech volejbalového hřiště nebo i větších. Pouhá jedna škola uvádí k výuce tělesné výchovy místnost, která není tělocvičnou. Pro výuku sportovních her v rámci nového školského systému mají tak bezmála všechny školy potřebné materiální vybavení i dostatečně velké a plnohodnotné tělovýchovné prostory.

7.4 Jaký je tedy postoj žáků 2. stupně základních škol k tělesné výchově a konkrétně ke sportovním hrám?

Již některé předcházející výzkumy nám ukázaly velkou oblibu sportovních her u chlapců a dívek nejen na základních školách. Nejinak je tomu i v tomto výzkumu. Spousta žáků základních škol by na místě pedagogů přidala do hodin tělesné výchovy právě více sportovních her. Mezi nejoblíbenější sportovní hry našich respondentů patří basketbal, fotbal, florbal, volejbal a házená. Naopak neradi by v hodinách viděli více individuálních sportů. Nejenom obliba sportovních her, ale celkově zvýšený zájem o tělesnou výchovu je u žáků patrný. Proto hovoří např. nadpoloviční většina těch, kteří si nosí alespoň jednu herní pomůcku do hodin tělesné výchovy nebo by ji alespoň v hodinách chtěli mít. Ale také to, že kromě 15% žáků (kteří nesportují), jsou ostatní sportovně činní i v mimoškolních aktivitách.

7.5 Rozsáhlejší výuka sportovních her v hodinách tělesné výchovy – přijetí či zamítnutí hypotézy

Po příchodu nového školského systému (Jeřábek, 2005) jsme předpokládali, že se učitelé prosadí o zavedení obsáhlejší výuky sportovních her do jednotlivých učebních plánů. Po výsledcích výzkumu, které nám u většiny tělovýchovných pedagogů na úrovni základního školství v Jihočeském kraji poukázali na jejich pesimistický postoj k novému vzdělávacímu systému v České republice, tak musíme zamítnout vyslovenou hypotézu, že nový školský vzdělávací systém pozitivně ovlivní výuku sportovních her na výše zmiňované úrovni vzdělávání.

8. Závěr

Nový školský vzdělávací program, který je platný na základních školách v České republice povinně právě od školního roku 2007/2008 a to v 1. a 6. třídách a postupně bude jeho platnost navazovat na další ročníky, má pro školu tu výhodu, že vychází z konkrétních vzdělávacích záměrů školy, zohledňuje potřeby a možnosti žáků, reálné podmínky a možnosti školy a oprávněné požadavky rodičů nebo zákonných zástupců každého žáka. Má taktéž na zřeteli postavení školy v regionu i sociální prostředí, ve kterém bude vzdělávání probíhat. Vzdělávací proces a tím i výuka tělesné výchovy tak bude probíhat podle individuálního školního vzdělávacího programu „šitého přímo na míru“, který si každá škola sama vypracuje a schválí. Pak již bude pouze na samotných školách, jak s tímto dokumentem budou zacházet a jak s ním budou dále pracovat.

Všechny úkoly této diplomové práce byly postupně splněny. Seznámil jsem se s literaturou, která se zabývá sportovními hrami a rámcovým vzdělávacím programem. Těchto knih jsem dále použil při tvorbě samotné diplomové práce. Vytvořil jsem základní výzkumné otázky a hypotézy, které s touto diplomovou prací souvisely. Pro samotnou výzkumnou práci jsem použil dotazník, který také použil a standardizoval Šrámek (2007) ve své diplomové práci. Tento dotazník byl dále rozeslán do předem vybraných základních škol v Jihočeském kraji.

Na základě jejich výsledků můžeme proto konstatovat, že většina učitelů nepředpokládá po zavedení nového školského vzdělávacího programu výraznějších změn ve výuce tělesné výchovy. Možnost zařadit tělesnou výchovu vícekrát týdně do školních osnov také většina škol nevyužila. Z těchto výsledků můžeme vyvodit trochu skeptický postoj většiny učitelů tělesné výchovy k nové reformě školství. Naopak sportovní hry patří jak mezi učiteli tak i mezi žáky k nejoblíbenější činnostem v hodinách tělesné výchovy. Materiální zabezpečení převážné většiny dotazovaných Jihočeských škol je na dobré úrovni a to zajisté může přispět k přijetí určitých změn ve výuce sportovních her s nimiž však valná většina dotazovaných škol nepočítá.

Použitá literatura

- DOBŘÝ, L., SEMIGINOVSKÝ, B. *Sportovní hry: Výkon a trénink*. Praha: Olympia, 1988. 197s.
- FRÖMEL, K., *Pohybová aktivita a sportovní zájmy mládeže*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999, 173s. ISBN 80-7067-945-X.
- FRÖMEL, K., FORMÁNKOVÁ, S., SALLIS, J.F. *Physical activity and sport preference of 10 to 14-years-old children: a 5-year prospective study*. Olomouc, Univerzita Palackého, February 2002, vol.32, no.1, s.11-16.
- GENSEMER, R.E., *Physical Education: perspectives, inquiry, applications*. Philadelphia, CBS College Publishing, 1985, 306s.
- GREGER, D., JEŽKOVÁ, V. *Školní vzdělávání – zahraniční trendy a inspirace*. Praha: Karolinum, 2006. 266s. ISBN 80-246-1313-1.
- HENDL, S. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. 407s. ISBN 80-7367-04-2.
- HUITZINGA, J. *Homo Ludens*. Praha: Dauphin, 2000. 297s. ISBN 80-7272-020-1.
- CHOUTKA, M. *Teorie a didaktika sportu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. 197s.
- JEŘÁBEK, J. a kol. 1998b. *Vzdělávací program Základní škola*. Praha: Fortuna, 1998. 2. upravené vydání. 336s. ISBN 80-7168-595-X.
- JEŘÁBEK, J., TUPÝ, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2005. 117s.
- JEŘÁBEK, J., TUPÝ, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. 113s.
- JEŘÁBEK, J. a kol. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. 75s. ISBN 978-80-87000-07-6.
- KOŠŤÁLOVÁ, H. a kol. *Školní vzdělávací program krok za krokem*. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, s. r. o. 2008.
- Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha)*. Praha: Tauris, 2001. 98s. ISBN 80-211-0372-8.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997. 496s. ISBN 80-7178-170-3.
- PRŮCHA, J. *Vzdělání a školství ve světě*. Praha: Portál, 1999. 320s. ISBN 80-7178-290-4.
- RYCHTECKÝ, A. *Didaktika školní tělesné výchovy*. Praha: Karolinum. 1998. 171s. ISBN 80-7184-127-7.

ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 377s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TÁBORSKÝ, F. *Sportovní hry*. Praha: Grada, 2004. 164s. ISBN 80-247-0875-2.

TÁBORSKÝ, F. *Sportovní hry II*. Praha: Grada, 2005. 172s. ISBN 80-247-1330-6.

WALTEROVÁ, E. *Evropské záležitosti: Výzva pro českou pedagogiku*. *Pedagogika*, roč.51, 2001. č.1. str. 42-61.

ZEMAN, V. Reformuje celá Evropa. In *Reforma školství v České republice*. Praha, 2006. str. 7 - 12.

Seznam příloh

- A. Průvodní dopis k anketám
- B. Anketní formulář pro žáky
- C. Anketní formulář pro učitele